

Novohrad - Nógrád Geopark

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Novohrad-Nógrád
UNESCO
Global Geopark

Geologická lokalita
Geológiai helyszín
Geosite

Slátna hranica
Országhatár
State boundary
Hranica geoparku
Geopark határ
Border of Geopark

NOVOHRAD–NÓGRÁD GEOPARK

Predstov

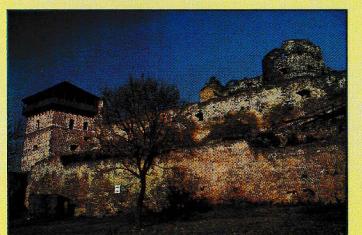
Novohrad-Nógrád geopark je územie bohaté na jedinečné geologické a prírodné hodnoty, kultúrno-historické dedičstvo, ľudové tradície, modernú kultúru či gastronómii. Geopark je manažovaný na slovenskej strane Združením právnických osôb Geopark Novohrad-Nógrád (sídlí vo Fiľakove) a na maďarskej strane Novohrad-Nógrád Geopark non-profit kft. (sídlí v Salgótarjáne). Traja zástupcovia z každej organizácie tvoria spoločný cezhraničný manažment. Od svojho vzniku v roku 2008 obe organizácie chránia, budujú, sieňujú a prezentujú geologické, kultúrno-historické, montanistické, archeologické, prírodné hodnoty územia, zastreňujú strategické, plánovacie, rozvojové, výchovno-vzddelávacie aktivity, zúčastňujú sa aktivít na európskej a globálnej úrovni.

V roku 2015 bol ukončený niekoľkoročný proces implementácie geoparkov do programov UNESCO a dňa 17. novembra 2015 členské štáty UNESCO na svojej generálnej konferencii rozhodli o podpore geoparkov prostredníctvom Medzinárodného programu pre vedu o Zemi a geoparky (IGGP – International Geoscience and Geoparks Programme) a ratifikovali vznik novej kategórie UNESCO Global Geoparks.

Novohrad-Nógrád geopark sa aktívne angažuje v činnosti Medzirezortnej komisie Sieťe geoparkov Slovenskej republiky a Maďarskej komisie pre geoparky, ako aj v činnosti národných komisií UNESCO v oboch krajinách. V roku 2016 obdržal nás geopark titul Geopark Slovenskej republiky.

Sme veľmi hrdí na získanie titulu Novohrad-Nógrád globálny geopark UNESCO. Táto zmena na jednej strane zvýši význam a atraktívnu všetkých globálnych geoparkov, ich návštěvnosť, na druhej strane bude vyžadovať aj väčší dohlad na zachovanie udržateľnosti a odriazanie pravidel Globálnej siete geoparkov.

V tejto publikácii predstavujeme najvýznamnejšie prírodné, historické a kultúrne hodnoty nášho Novohrad-Nógrád globálneho geoparku UNESCO.

Ebben a kiadványban a Novohrad-Nógrád UNESCO Globális Geopark cím megszerzése. Ez a változás az egyik oldalon növeli a globális geoparkok jelentőségét és vonzerejét, a látogatottságukat, a másik oldalon ugyanakkor igényelni fogja a Geoparkok Globális Hálózat fenntarthatóságának megtartására és szabályainak betartására irányuló nagyobb felügyeletet.

In this publication, we present the most important natural, historical and cultural values of our Novohrad-Nógrád UNESCO Global Geopark.

Előszó

A Novohrad-Nógrád Geopark gazdag, kivételesen értékes geológiai, természeti, kulturális és történelmi értékekkel, népi hagyományokkal, modern kultúrával és gasztronómiaival rendelkezik. A geopark szlovákiai részét a Novohrad-Nógrád Geopark Jogi Személyek Társulása (székhelye Fülek), a magyarországi részét a Novohrad-Nógrád Geopark Nonprofit kft. (székhelye Salgótarján) irányítja. A geopark közös, határon átnyúló menedzsmentjét a két szervezet 3-3 képviselője alkotja. 2008-as megalakulás óta mindenkit szervezet védi, fejleszti, hálózatosítja és bemutatja a terület geológiai, kultúrális történelmi, bányászati, régészeti, természeti értékeit, egyesíti a stratégiai, tervezési, fejlesztési, nevelési-művelődési tevékenységeket, részt vesznek az európai és globális szintű tevékenységeken.

Több éves előkészület után 2015-ben befejeződött a geoparkok UNESCO programokkal való beépítési folyamata, amelynek eredményeként az UNESCO tagállamaival a 2015. novemberben 17-én megtartott általános értekezletükön úgy határozta,

hogy támogatják a földtudományok és a geoparkok nemzetközi programját (IGGP – International Geoscience and Geoparks Program) és jóvahagyák egy új kategóriát, az UNESCO Global Geoparks megalapítását.

A Novohrad-Nógrád Geopark aktívan részt vesz a Szlovákiai Geoparkok Hálózata Tárcaközösségi bizottságának és a Magyar Geopark Bizottság tevékenységében valamint mindenkit országban az UNESCO nemzeti bizottságainak munkájában. 2016-ban a geoparkunk megkapta a Szlovák Köztársaság Geoparkja címet.

Büszkeséggel tölt el bennünket, a Novohrad-Nógrád UNESCO Globális Geopark cím megszerzése. Ez a változás az egyik oldalon növeli a globális geoparkok jelentőségét és vonzerejét, a látogatottságukat, a másik oldalon ugyanakkor igényelni fogja a Geoparkok Globális Hálózat fenntarthatóságának megtartására és szabályainak betartására irányuló nagyobb felügyeletet.

Foreword

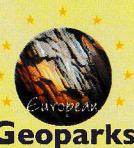
The Novohrad-Nógrád Geopark is a territory rich in unique geological and natural values, cultural-historical heritage, folk traditions, modern culture and gastronomy. The Geopark is managed by the Association of Legal Persons Geopark Novohrad-Nógrád based in Fiľakovo, Slovakia and by the Novohrad-Nógrád Geopark non-profit kft. based in Salgótarján, Hungary. Three representatives from each organization create a joint cross-border management. Since its inception in 2008, both organizations have been protecting, building, networking and presenting geological, cultural-historical, montanistic, archaeological, natural values of the area, covering strategic, planning, development and educational activities, participating in activities at European and global level.

In 2015, a several-year implementation of geoparks into UNESCO programs was completed and on 17 November 2015 UNESCO member states decided to promote geoparks through the International Geoscience and Geoparks Program (IGGP) and ratified the new label of UNESCO Global Geoparks.

The Novohrad-Nógrád Geopark is actively involved in the work of the Interdepartmental Commission of the Geoparks Network of the Slovak Republic and the Hungarian Geopark Commission, as well as in the activities of the National Commissions of UNESCO in both countries. In 2016, our geopark received the title of Geopark of the Slovak Republic.

We are very proud to receive the title of Novohrad-Nógrád UNESCO Global Geopark. This change, on the one hand, will increase the importance, attractiveness, visit rate of all global geoparks, on the other hand, will require more vigilance to maintain sustainability and compliance with the Global Geoparks Network.

In this publication, we present the most important natural, historical and cultural values of our Novohrad-Nógrád UNESCO Global Geopark.

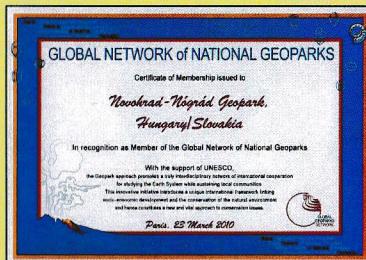

Geoparky, ich ochrana a využitie

Na podnet viacerých európskych štátov prijalo UNESCO v roku 1997 program „geoparkov“ s cieľom ich ochrany a rozvoja. Európska sieť geoparkov (EGN – European Geoparks Network) vznikla v roku 2000 na základe iniciatívy odborníkov z Francúzska, Nemecka, Španielska a Grécka. Táto sieť má dnes 71 členov z 23 európskych krajín. Globálnu sieť geoparkov (GGN – Global Geoparks Network) založili pod dohľadom UNESCO v roku 2004 v Pekingu. Podľa dohôd medzi EGN a UNESCO geoparky zaradené do EGN sa stali členmi GGN, ktorá sa za 14 rokov rozrástla na 140 členov z 38 štátov.

Zakladateľské organizácie NNG vznikli na základe iniciatívy z Fiľakova po pátrčnom úsilií, v roku 2008. Po podpísaní zmluvy o spolupráci začali budovať spoločný manažment geoparku a pripravovať sa na jeho vstup do EGN a GGN. Splnením všetkých požiadaviek sa v marci roku 2010 NNG stal 37. členom EGN a následne 66. členom GGN ako jediný v oboch štátach a ako prvý cezhraničný – bilateralny geopark na svete. NNG s rozlohou 1 630 km² (336 km² na Slovensku a 1 294 km² v Maďarsku) zahŕňa v súčasnosti územia 28 obcí na juhu okresov Rimavská Sobota a Lučenec a 64 obcí v severnej časti župy Nógrád v Maďarsku. Získaním „zelenej karty“ v roku 2014 NNG obhájil svoje členstvo v EGN a GGN.

A geoparkok, védelmük és kihasználásuk

Több európai ország kezdeményezésére az UNESCO 1997-ben hirdette meg „GEOPARK“ programját, célul tűzte azok védelmét és fejlesztését. Az Európai Geoparkok Hálózata (EGN – European Geoparks Network) francia, német, spanyol és görög szakemberek kezdeményezésére 2000-ben alakult meg. A hálózatnak jelenleg 23 európai országban 71 tagja van. A Globális Geoparkok Hálózata (GGN – Global Geoparks Network) az UNESCO véndönöségével 2004-ben alakult meg Pekingben. Az EGN és az UNESCO közötti megállapodások értelmében az EGN tagjai a GGN tagjaivá váltak. A hálózatnak 14 év alatt a világ 38 országában 140 tagja lett.

Geoparks, their protection and utilization

On the initiative of more European countries the UNESCO announced its "GEOPARK" programme in 1997, set their protection and development as its aim. The European Geoparks Network (EGN) was established on initiation of French, German, Spanish and Greek experts in 2000. The Network has presently 71 members across 23 European countries. The Global Geoparks Network (GGN) was founded under the aegis of the UNESCO in the year 2004 in Beijing. According to the agreement between the UNESCO and the EGN, all EGN members become the members of the GGN. The Network had in 14 years 140 members in 38 countries in the world.

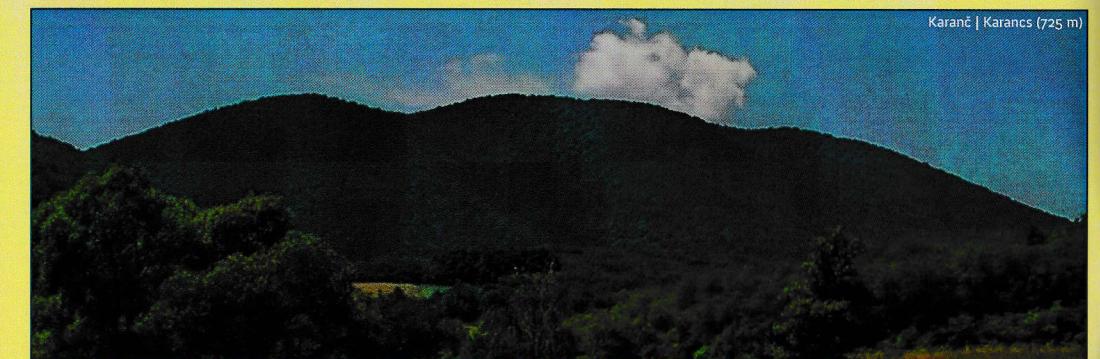
The Novohrad–Nógrád Geopark's (NNG) founding organizations were established on Fiľakovo's initiation after a 5 years effort in 2008. After signing the cooperation contracts they began to develop the Geoparks management and started preparations for entry into the European and Global Network. Following the fulfilment of requirements the NNG was the first in both countries and as the world's first cross-border Geopark became the 37th member of EGN in March 2010., and the 66th member of GGN in April On the NNG total area of 1 630 km² (from this 336 km² in Slovakia) 64 Hungarian (north part of Nógrád county) and 28 Slovak (south part of the Rimavská Sobota and Lučenec district) municipalities are included. The NNG in 2014 by acquiring the "Green card" protected its membership in the EGN and GGN.

Hodnoty geoparkov ako potenciálu regionálneho rozvoja
na báze geoturizmu spravidla podliehajú ochrane podľa osobitných predpisov o ochrane prírody a o ochrane kultúrnych pamiatok. V NNG ochranu prírody a krajiny zabezpečuje najmä Chránená krajinná oblasť Cerová vrchovina (z roku 1989) o rozlohe 16 771 ha, Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet (z roku 1989) o rozlohe 6 709 ha, chránené krajinné oblasti Kelet-Cserhát, Mátra, Hollókő tájvédelmi körzeteck, a Cserhát Naturpark és néhány természeti rezervátum és értékbeli biztosítják. Utóbbiak közül több szlovákiai a legrégebbiek közé tartozik. A NNG része a Világörökség Listáján szereplő Hollókő v Maďarsku.

A geoparkok értékei, mint a geoturizmuson alapuló regionális fejlesztés erőforrásai rendszerint a természeti és kulturális értékek védelmét biztosító külön jogszabályok hatálya alá esnek. A NNG területen a természeti értékek védelmét elsősorban az 16 771 ha nagyságú Cseres-hegység Tájvédelmi Körzet (létrehozva 1989-ben) és a 6 709 ha nagyságú Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet (1989), a Kelet-Cserhát, Mátra, Hollókő tájvédelmi körzeteck, a Cserhát Naturpark és néhány természeti rezervátum és értékbeli biztosítják. Utóbbiak közül több szlovákiai a legrégebbiek közé tartozik. A NNG része a Világörökség Listáján szereplő Hollókő is.

The Geoparks values as regional development resources based on geotourism usually come under the scope of the law securing the cultural and natural values protection. On the territory of the NNG the natural values protection are secured by the 16 771 ha sized Cerová vrchovina Protected Landscape Area (established in 1989), and the 6 709 ha sized Karancs–Medves Protected Landscape Area (established in 1989), East-Cserhát, Mátra, Hollókő Protected Landscape Areas, the Cserhát Nature Park and some nature reservations and local values. More Slovak ones of the latter belong to the earliest ones. On the World Heritage List figuring Hollókő is also the part of the NNG.

Karanč | Karancs (725 m)

Geologické hodnoty

Základnou podmienkou vzniku každého geoparku je koncentrácia geologickej hodnot, sústredených najmä v geotopoch. Tieto tvoria predpoklad ich zaradenia do EGN a GGN a rozvoja geoturizmu. V NNG sa ich nachádzajú desiatky.

Medveš predstavuje zvyšok najväčšieho a najvyššie položeného bazaltového pokrovu vulkanického pôvodu v slovensko-maďarskej pohraničnej oblasti. Vytiekajúca láva tu vytvorila dnešnú tabuľovú horu – Medvediu výšinu o rozlohe $12,8 \text{ km}^2$ ($7,8 \text{ km}^2$ v Maďarsku) s vrchom na troske sopečného kužeľa Medveš (659 m n.m.). Pokrov dosahuje hrúbku od 11 m do 107 m, v lome Mačacia s odkrytými dvomi lávovými vrstvami. Geologickú štruktúru odkrýva aj sprístupnená Stredná /Jazerána baňa na maďarskej strane. Na Medvedej výšine sa nachádza aj mladší vulkanický kužeľ Dunivá hora tiež s odkrytou štruktúrou v lome.

Medveš | Medves

Geológiai értékek

Valamennyi geopark létrehozásának alapfélétele a geológiai értékek koncentrációja, azok geotóp helyszíneken való összpontosulása. Ezek előfeltételével képezik az EGN-hez és GGN-hez való csatlakozásnak valamint a geoturizmus fejlődésének. A NNG területén számos ilyen található.

A Medves magyar-szlovák határ-sáv legmagasabban fekvő és legkiter-jedtebb nagyságú vulkanikus eredetű bazaltömlése. A mai $12,8 \text{ km}^2$ ($7,8 \text{ km}^2$ magyarországi) területű táblahegyet, a Medves-fennsíkot a kiömlő láva hozta létre. Csúcsa a Medves-magosa (659 m), vulkáni salakkúp maradvány. A 11 és 107 m közötti vastagságot elérő bazalttakarót a sátoros bányai Macskalyuk bányában két egymás felett lévő réteg fedi fel. A geológiai szerkezetet teszi láthatóvá a nyilvánossá tett eresztvényi Bányató is. A Medves-fennsíkon található egy fialatalabb vulkáni kúp, a Dobogó-kő, melynek szerkezetét szintén kóbánya tárta fel.

Geological values

The basic condition for creation of most Geoparks is the concentration of geological values on their geotop locations. These represent the preconditions of joining the EGN and GGN and also the development of geotourism. Many of this kind can be found on the NNG territory.

The highest-sited and most extensive volcanic “basalt-fall” of the Slovak-Hungarian border is the Medveš. The present $12,8 \text{ km}^2$ ($7,8 \text{ km}^2$ Hungarian) area, the Medveš-plateau was created by overflow of lava. Its peak called Medves-magosa (Medveš's highest) (659 m) is a volcanic blowing cone remain. The basalt-cover reaching the thickness between 11 and 107 m is in Šiatorská Bukovinka's Mačacia quarry revealed by 2 layers one above another. The geological structure is made visible also by the mine-lake in Eresztvény made available to the public. A younger volcanic cone can be found on the Medveš-plateau, the Dunivá hora, the structure of which was also revealed by quarry.

Najznámejším geologickým výtvorom NNG je Kamenný vodopád s odkryvom vysokým 9 m, situovaným pod hradom Šomoška. Vznikol pomalým tuhnutím lávy vytiekajúcej zo sopky asi pred 4 miliónmi rokov, ktorá vytvorila dnešný bazaltový nek. Vyniká 15-20 cm širokými a păť- až šesťbokými čadičovými stĺpmi, ktorých ohnutie predstavuje európsku raritu. Šomošké kamenné more pod ním vzniklo zvetrávaním bazaltových výstupov neku a z odpadu lámanych bazaltových stĺpov, unikátné použitých na výstavbu hradu. Odkryv takýchto stĺpov vidieť aj v lome na vrchu Šafy. Za raritu sa považuje aj Veľký vrch (Nagy-hegy) pri obci Bér, na vrchole s vertikálne i horizontálne uloženými păť-šesťbo-kými až 60 cm hrubými andezitovými stĺpmi a kamenným morom.

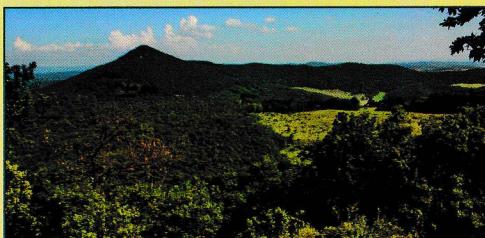
Bralo Hajnáčskeho hradného vrchu predstavuje eróziou vypreparovanú výplň sopky (diatrému), na ktorú v stredoveku postavili hrad. Neďaleká impozantná Steblobá skala (486 m n.m.) predstavuje sopúch vyplnený bazaltovou lávou s výraznou stĺpovitou odlučnosťou.

Ragács kráter | Ragacs-crater | Ragács Crater

A NNG legismertebb geológiai képződménye a Somoskói vár alatt található a 9 m magasságban felfedett Somoskói bazaltömlés, mely egy 4 millió éves tűzhányóból kiömlött láva lassú kihúlésnének eredménye. Szembetűnők a 15-20 cm széles, öt- és hatszögletű oszlopai, melyek hajlott oszlopos elválása európai ritkaság. Az alatta található kőtengert részen a bazaltömlés termézesetet mállása, részen a vár építésére itt bányászott bazaltoszlopokból keletekezett törmelék alkotja. Ilyen módon felfedett oszlopok láthatóak a Sáfi-hegy bányájában is. Ritkaságnak számít a béri Nagy-hegy is, tetején 60 cm vastagságot is elérő hajlott öt- és hatszögű, álló és „fekvő“ andezitoszlopokkal és kőtengekkel.

Az Ajnácskói várhegy sziklaszirtje egy az erózió által már erősen lepusztított kürtőkitöltés (diatréma) eredménye, amelyre a középkorban várat építettek. A közeli imponáns Szár-kő (486 m), mely a jellegzetes, oszlopos elválású, bazalttal kitöltött lávacsatornát mutatja be.

Ragács | Ragacs

Ebeczky jaskyňa | Ebeczky-barlang | Ebeczky Cave

Medzi najreprezentatívnejšie príklady vulkanizmu v Cerovej vrchovine patrí Ragáč (537 m n.m.). Z vtedajšej sopky vytiekol na juh takmer 2 km dlhý lávový prúd, na ktorom sú rozlišiteľné dve bazaltové vrstvy. Ojedinely geomorfologický výtvor pri vrcholovom brale predstavuje Ragáčsky kráter, hlbký asi 9 m. Poniże objavili Ebeczkyho jaskyňu, taktiež vytvorenú tlakom unikajúcich sopečných plynov. Susednú dvojicu vrchov Ostrá skala (451 m n.m.) a Zaboda (469 m n.m.) zakončujú pôsobivé vrcholové bazaltové brály.

A Cseres-hegység egyik legszebb vulkanikus példája a Ragács (537 m). Az egykor tűzhányóból délre irányban közel 2 km hosszú láváár ömlött a felszínre, melyen két bazaltréteg különböztethető meg. A hegycsúcs alatti egyedi geomorfológiai képződmény a kb. 9 m mély Ragács-kráter. Alább fedezték fel az Ebeczky-barlangot, melyet szintén a vulkáni gőzök robbanása alakított ki. A látványos bazaltcsúcsok sorát a szomszédos Hegyes-kő (451 m) és Zaboda-kő (471 m) csúcs páros zárja le.

The NNG's most well known geological formation is the Somoška's "stone waterfall" located under the Castle of Šomoška, uncovered at the height of 9 m, which is the result of slow cooling of overflowed lava from a 4 million years old volcano. Its 15-20 cm wide pentagonal and hexagonal piles are conspicuous, the bent columnar jointing of which is a European rarity. The block sea beneath is partly the natural crumbling of the basalt flow, and in part created by rubble of basalt piles mined here also for the castle building. Piles revealed in a similar way are also visible in the Šafy-mountain's mine. The Bé's „Nagy-hegy“ (Big Hill) is also a rarity with its even 60 cm reaching height, bent pentagonal and hexagonal, standing and "lying" andesite piles and block sea.

The cliff of the Hajnáčka castle hill is the result of a volcanic neck (diatreme) strongly eroded by erosion, on which a castle was built in the Middle Ages. The nearby imposing Stebloba rock (486 m) presents the specific, columnar jointed lava tunnel filled with basalt.

Smerom na západ k najzachovanejším lávovým pokrovom Cerovej vrchoviny patrí Pohanský hrad s vrcholovou Čertovou skalou (578 m n.m.). Na juhu bralného lemu tejto stolovej hory sa vytvorila v kamenných moriach asi 65 m dlhá Skalná cesta, končiacia nad pseudejaskyňou dvojitým bralom – Pekelnou bránou. Na obvode pokrova objavili doteď 31 takýchto jaskyň. Z nich veľkosťou vynikajú Stípová a Labyrintová.

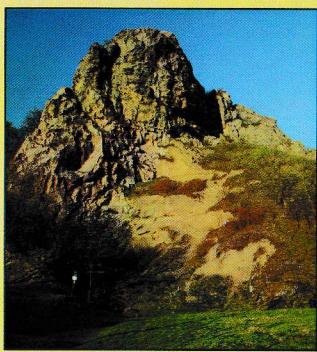
Na bralnom leme stolového Belinského vrchu vytvorené Belinské skaly predstavujú ukážku lávového prúdu, ktorý vtiekol z vulkánu Monica (584 m n.m.). K ich najvýraznejším tvarom patria Dračie zuby, Maťova veža a Bašta. Bralný lem končí významnými geologickými odkryvmi až na podložie morských sedimentov v Čamovskom kameňolome.

Bralnatý kopec Soví hrad (284 m n.m.) pri Šuriciach tvorí zvyšok výplne krátera (diatrému) bývalej sopky, ktorá bola aktívna pred 4 miliónmi rokov. V jeho vrchnej časti s cisternou sa zachovali pôvodné vrstvy tufov, usadené v niekdajšom maarovom jazere.

Zvyšok výplne sopečného krátera predstavuje aj kužeľovité bralo Veľké Hradište (387 m n.m.) nad Ratkou. Na jeho vrcholovú plošinu z jednej strany vedú naklonené Obrie schody, vytvorené odhalenou stĺpovitou odlučnosťou bazaltu. Za ním odráva bývalú vnútornú stenu krátera sprístupnený kameňolom.

Nyugati irányban található a Cseres-hegység legépebben megmaradt lávatakarója, a Pogányvár. Legmagasabb csúcsa az Ördög János-szikla (578 m). Déli peremének kőtengerében egy kb. 65 m hosszú „kőutca” alakult ki, mely egy pszeudo barlang feletti Kétágú-kőben – a Pokol kapujában végződik. A takaró peremén eddig 31 barlangot találtak, melyek közül az Oszlopos- és a Labrintus-barlang a legnagyobb.

Alapos Bénai-csúcs peremén kialakult Bénai-sziklák a Monosza vulkánból (584 m) kiömlött lávafolyam szerkezetét mutatják be. A legjellegzetesebb alakzataihoz tartoznak a Sárkányfogak, a Mátyás-torony és a Bástya. A sziklaperem a Csomai-bányaiban végződik, melynek geológiai feltárása a tengeri üledékek aljáig terjed ki.

Soví hrad | Bagolyvár | Owl Castle

A Sôreg határában álló sziklás hegys, a Bagolyvár (284 m) egy 4 millió ével ezelőtti vulkáni csatorna (diatréma) maradványa. Felső részén megmaradtak az egykor maar kráter tavaiban leülepedett eredeti tufarétek.

Vulkáni kürtőmaradvány a, Rátka közelében lévő Nagy-Hargics sziklás kúphegy (387 m) is. Csúcsának platójára az egyik oldalán dőlt Óriáslépecső vezetnek, melyeket a bazalt oszlopos elválása alakított ki. Mögöttük a kráter egykor belső falát egy kóbánya tárta fel.

Belinské skaly – Jeleni skok | Bénai sziklák – Szarvas-ugrás | Belina Rocks – Deer Jump

On the west side area we can find the most intact lava cover of the Cerova vrchovina Mountain, the Pohanský hrad (Pagan castle). Its highest peak is the rock Čertová skala (578 m). In its south edge's block sea a 65 m long "rock street" was formed, ending in a forked rock above a pseudo cave – the Gate of Hell. On the edge of the cover 31 caves have been found so far, from which the Stípová (Pillared cave) and the Labyrintová jaskyňa (Labyrinth-cave) are the biggest.

The Belinské skaly (Rocks of Belina) formed on the flat Belina peak border are presenting the lava flow structure streaming from the Monosa volcano's (584 m). To its most characteristic formations belong the Dragon's teeth, the Mathyas Tower and the Bastion. The cliff ends at the Čamovce mine, the geological excavation of which extends up to the bottom of marine sediment.

The rocky mountain near Šurice, the "Owl Castle" (Soví hrad) (284) is the remainder of a 4 million year old volcanic channel (diaterme). On its upper part remained the tuff layers in the former maar crater's lake.

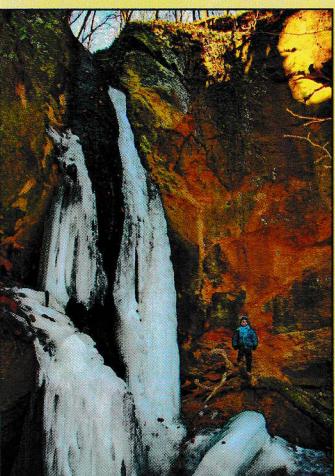
The Veľké Hradište rocky peak (387 m) located near Ratka, is also a volcanic chimney remainder. An inclined Giant Stair leads on one side to its peak's plateau, which was created by columnar jointing. Behind them a quarry revealed the inner wall of the former crater.

Kameňolom pri obci Sámsonháza odkrýva dva lávové prúdy. Zmeny vo veľkosti úlomkov v spodnej vrstve svedčia o viacerých etapách sopečných erupcií.

Bazaltové bralo Baglyas-kő (301 m n.m.) čnie nad západnou hranicou mesta Salgótarján. Predstavuje vnútornú štruktúru sopky aktívnej pred 3,5-3,8 miliónmi rokov. Možno v nej pozorovať aj zhluky minerálov, ktoré sa vykryštalizovali v hĺbke 70 km. Na južnej strane brala zo sústavy troch dutín najdlhšia dosahuje 7,3 m. Na ďalšom dominantnom bazaltovom brale Salgó (625 m n.m.) postavili v stredoveku hrad. Na hrebeni pod ním vyčnievajú bazaltové skaly Boszorkány-kő (Malý Salgó 574 m n.m.).

Kazárské ryolitové tufy, tvoriace dnes výromoľovou eróziou modelovanú „neplodnú zlú zem – badlands“, dostali sa na povrch pred 20 miliónmi rokov. Asi pochádzajú z vulkanického prachu sopečnej činnosti Mátry.

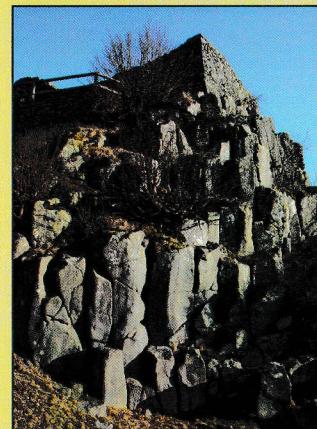
Názornou ukázkou späťnej erózie je Veľký občasný řiatošský vodopád nad řiatošom, ktorý padá cez 10 m vysoký dvojterasový skalný stupeň. Tento vytvorili vodné toky a gravitácia v podmytom závere doliny s 12 m širokým amfiteátrom na bočnej strane aj s Malým občasným řiatošským vodopádom.

Velký řiatošský vodopád | Nagy-Sátortosi-vizesés | Big řiatoš Waterfall

Két lávafolyamot tárt fel a Sámsonháza mellett megnyitott kóbánya. Az alsó réteg szemcséi méretének változásai több robbanásos vulkáni kitörés folyamatára utalnak.

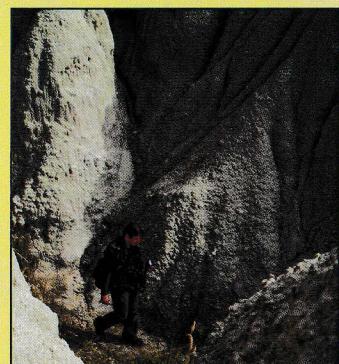
Salgótarján nyugati határánon áll a Baglyas-kő (301 m) bazalttömbje, mely az egykori 3,5-3,8 millió éves vulkán belső szerkezetét mutatja be. Megfigyelhetők itt a 70 km mélységen kristályosodott „ászárváncosmák“ is. A déli részén lévő, három üreg alkotta rendszer közül a legnagyobb a 7,3 m hosszú, vízszintes folyós. A további domináns salgó bazaltsziklán (625 m) a középkorban várat emeltek. Az alatta lévő gerincen a Boszorkány-kő bazaltsziklá magasodnak (Kis-Salgó, 574 m).

Salgó

A víz eróziós munkája által kimentések Kazári riolittufa, a „Badland“, a „terméketlen rossz föld“ kb. 20 millió évelel ezelőtt került a felszínre. Nagy valószínűséggel a Mátra vulkáni kitöréseinek szórt anyagából származnak.

Sátortos felett a hátról erózió iskolálapéldája az időszakos Nagy-Sátortosi-vizesés, mely egy 10 m magas duplateraszos sziklálpáncsoról hull alá. Ezt az időszakos patakok vize és a gravitáció hozták létre a vízmosta völgy hátsó részében, egy 12 m széles amfiteátrummal, oldalában az időszakos Kis-Sátortosi-vizeséssel.

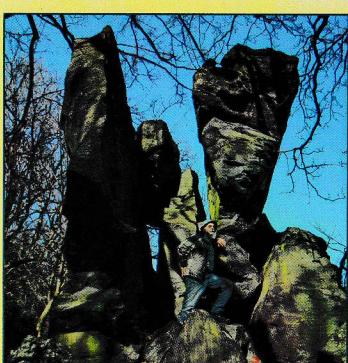
Kazárské ryolitové tufy | Kazár rhyolitic tuff | Kazár rhyolite tuff

The opened quarry close to Sámsonháza revealed 2 lava streams. The size changes of the low layer particles refer to more explosive volcanic eruptions.

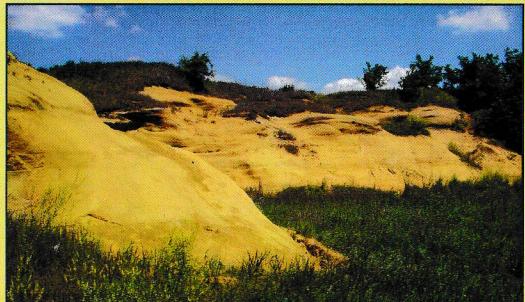
On the west border of Salgótarján stands the basalt block of "Baglyas-kő" (Baglyas rock), which presents the 3.5-3.8 million years old volcano inner structure. The crystallized mineral lumps at the depth of 70 km can be observed. From the system composed of three hollows on the south side the largest is the 7,3 m long level corridor. On the further dominant basalt cliff (625 m) was a castle built in the Middle Ages. On the ridge below the Boszorkány-kő's (Witches rock) basalt cliffs tower Kis-Salgó (Small Salgó, 574 m).

The rhyolite tuff in Kazár shaped by the water erosion, the "Badland", the "infertile bad land" rose to the surface cca 20 million years ago. They most likely originate from the spread matters of the Mátra's volcanic eruptions.

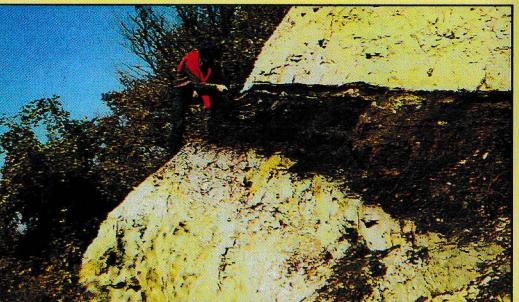
The Seasonal Big řiatoš Waterfall in the border of řiatoš is the receding erosion's object lesson, which falls from a 10 m high double-terraced rocky stair. This was created by the seasonal streams and gravity at the back of the water washed valley with a 12 m wide amphitheatre, with Seasonal Small řiatoš Waterfall on its side.

Pohanský hrad – Pekelná brána | Pogányvár – Pokol kapu | Pagan Castle – Gate of Hell

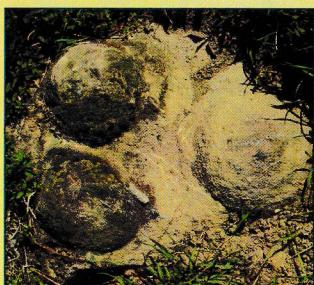

Čakanovský profil | Csákányházi szelvények | Profile of Čakanovce

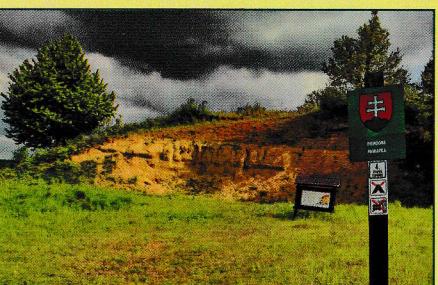

Čakanovské uhlie | Csákányházi szén | Čakanovce's coal

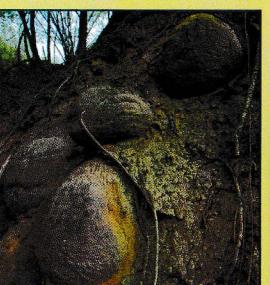
Prírodné hodnoty NNG nevulkanického charakteru tvoria najmä usadeniny treťohorného mora Paratethys a štrkové, tufové a pieskové vrstvy, ktoré vznikli po jeho ústupu. Nachádzajú sa v nich zvyšky vtedajšej flóry a fauny. Napríklad Čakanovský profil odkrýva štruktúru morských i kontinentálnych usadenín. Na jeho konci v tunajších opustených baniach hnedého uhlia, ťaženého v rokoch 1901 až 1932, zachovali sa aj usadeniny jazier a močiarov. V odkrytom sopúchu – Starobaštianskej diatréme sa našli veľké úlomky pieskovcov a ryodacitových tufov, ktorých priemer dosahuje až 5 m. Na okraji obce Tachty v Tachtianskej diatréme kameňolom odhalil kontakt sopúcha s okolitými pieskovcami vo vertikálnom smere. Lipovianske pieskovce tiež odkryla ťažba piesku, v ktorom sa nachádzajú pieskovcové lavice a ojedinelé pieskovcové gule o priemeru do 50 cm. Podobné gule sa našli nedaleko v 5 m hlbokej výmoľoch južne od obce Karancsberény.

Lipovianske gule | Nagyromhányi gombók | Lipovany's spheres

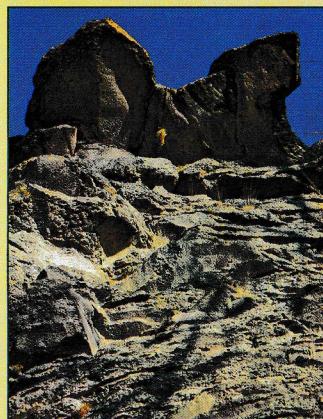
Lipovianske pieskovce | Nagyromhányi homokkő | Lipovany's sandstones

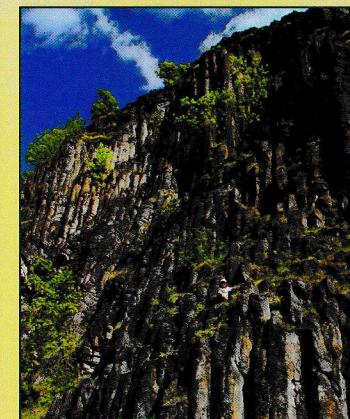
Karančberénske gule | Karancsberényi gömbök | Karancsberényi spheres

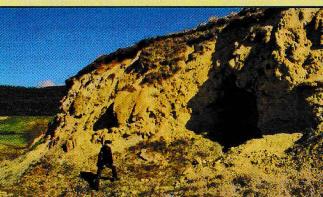
Údolie potoka Páris | Páris-patak völgye | Páris Brook Valley

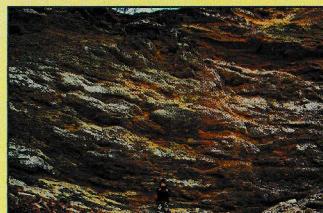
Belinské skaly – Drácie zuby | Benai sziklák – Sárkányfogak | Belina Roks – Dragon's Teeth

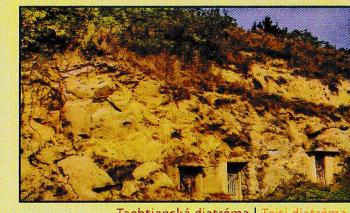
Steblová skala – Bazaltový organ | Szárkö – Bazaltorgona | Steblova Rock – Basalt Organ

Starobaštianska diatréma | Óbásti diatréma | Stará Bašta's Diatreme

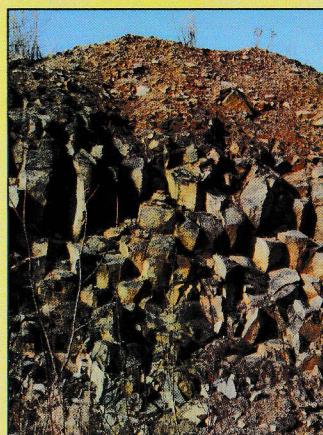
Mišánikova dolina | Misányik-völgy | Mišánikova Valley

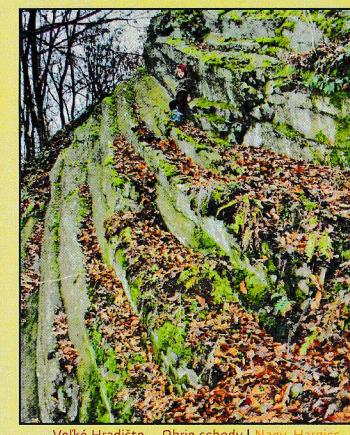
Tachtińska diatréma | Tajti diatréma | Tachty's diatrem

Mučinský profil | Műcsényi-szelvény | Profile of Mučín

Šafy | Šafi

Velké Hradište – Obrie schody | Nagy-Hargics – Örök lépcsők | Velké Hradište – Giant Steps

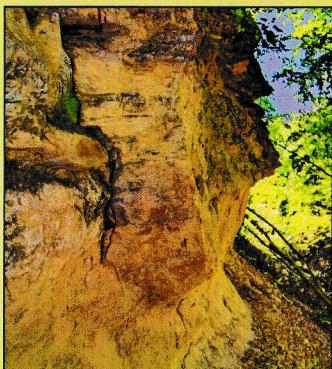
Lukášov výmol | Lukáš árok | Lukáš Ravine

Ostrá skala | Hegyes-kő | Sharp Rock

Piešňa | Piešnya-szurdok | Piešňa Ravine

Mišánikova dolina – Obří profil | Mišánik-völgy –
Öriás szelvény | Mišánikova Valley – Giant Profile

Paleontologické náleziská

Pieskovcové a zlepencové vrstvy tvoria lavice, rímsy, previsy a skalné steny aj v mnohých výmoľoch a dolinách, napríklad v Piešni, Mišánikovej doline, Lukášovom výmole, Diviačom výmole a najmä v sprístupnejenej doline potoka Páris, nazvanej Novohradský alebo Palócky Grand Canyon. V tejto doline, ale aj v doline potoka Bertece nedaleko od obce Nóradszakál, vznikli pseudojaskyne po zvetraní a vyplavení zuhoľnatených zvyškov kmeňov stromov z treťohóra. K unikátom patrí najmä takáto Mučinská jaskyňa (12 x 2,5 m) na úpäti 5 m vysokej skalnej steny západne od Mučína. Na konci jej chodby a v jej okolí sa našli aj odtlačky listov, ktoré patria k bršlenom, motýľokvetým a myrtovitým rastlinám. Tie sa spolu s úlomkami skameneného dreva sporadicky vyskytujú aj v okolí Bujávu (281 m n.m.) pri Kalonde, ale najmä v susednom svetoznámom paleontologickom nálezisku Ipolytarnóc, ktoré sprístupnili verejnosti vrátane unikátnych stôp po treťohorných živočíchoch. K ojedinelým paleo-zoologickým náleziskám patrí aj pri Hajnáčke Kostná dolina, v ktorej objavili kosti zvierat z konca treťohóra a začiatku štvrtohóra, napríklad chobotnáčov, pandy, nosorožca, hyeny, tapíra i opíc.

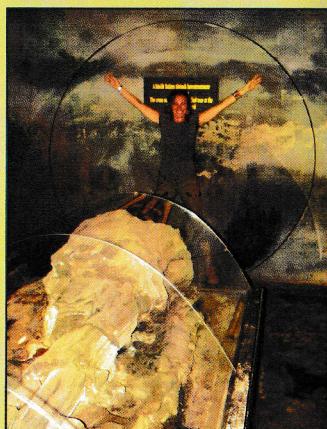

Paleontológiai lelöhelyek

Homokkő- és megkeményedett kavicsrétegek alkotják a vízmosások és völgyek padjait, párkányait, hajlatait és kőfalait, mint a „Piešňa“, „Mišánik-völgy“, „Lukács vízmosás“, „Vaddisznó vízmosás“ és fóleg a Páris-patak völgyében, a Palóc vagy Nórádi Grand Canyonkent ismert völgyben. Utóbbiban, ill. a Nóradszakál közelében lévő Bertece-patak völgyében fatörzsbarlangokkal, melyek a harmadkori fák elszemesedett törzseinek mállása ill. kimosása következtében alakultak ki. Ritkaság az ugyanilyen módon létrejött Mucsényi-barlang (12 x 2,5 m), amely Mucsénytől délnyugatra egy kb. 5 m magas szikla tövében alakult ki. A járat végén felleshető levélenyomatok fóleg a mirtusz-félék, pillangósvirágúak és kecskerágók fajait őrizték meg. Ilyenek és a szórványosan megkövesedett fatörzsek maradványai rejtoznek a Kalonda melletti Bujáv-hegyen (281 m), de mindenekelőtt az Ipolytarnóci paleontológiai lelöhelyen, melyet beleértve a harmadkori, ritkaságának számító állati lábnyomokat megnyították a nagyközönség előtt. Páratlan értékű paleozoologickáy lelöhely az Ajnácskő melletti „Csontos-árok“, melyben harmad- illetve negyedkori állatfajok csontjait fedezték fel, mint az ormányosok, panda, víziló, hiéna, tapír, majom stb.

Mučinská jaskyňa | Mucsényi-barlang | Mučín Cave

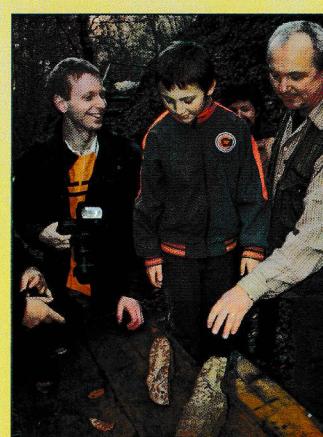

Paleontological sites

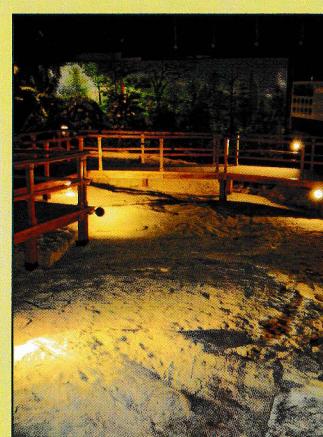
Sandstone and hardened gravel layers form banks, rims, bends and stone-walls of gullies and valleys like „Piešňa“, „Mišánikova-valley“, „Lukáš gully“, „Boars' gully“ and especially in valleys of the Páris creek, known as Palóc or Nórádi Grand Canyon. In latter, or in the Bertece-creek valley near Nóradszakál by tree trunk caves, which were created due to decay or overwash of carbonized tertiary tree. The similarly created Mučín-cave (12 x 2,5 m) is a rarity, which was formed southwest from Mučín at the foot of a 5m high rock. The traceable leaf imprints at the end of the route preserved mainly sorts of myrtle, papilionaceous and spindleberry species. Such and the petrified tree trunk remains hide in the Bujáv Hill (281 m) next to Kalonda, but first of all on the paleontological site of Ipolytarnóc, which including the tertiary and rare animal footprints was open to the public. The “Kostná dolina” (Bone-valley) is a unique paleozoological site next to Hajnáčka where bones of tertiary and quaternary animal species were discovered, like elephantidae, panda, hippopotamus, hyena, tapir, monkey etc.

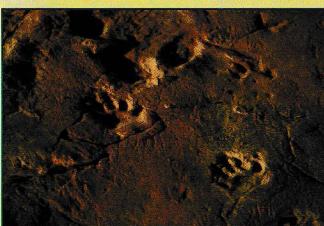
Mučinská jaskyňa | Mucsényi-barlang | Mučín Cave

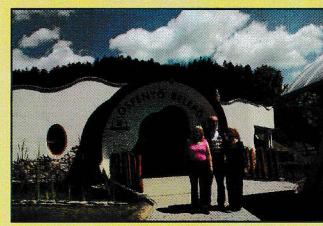
Odtlačky listov | Levélenyomatok | Leafprints

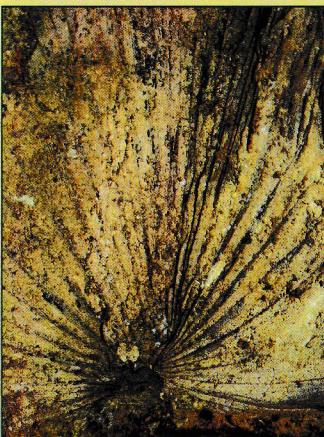
Ipolytarnóc

Ipolytarnóc

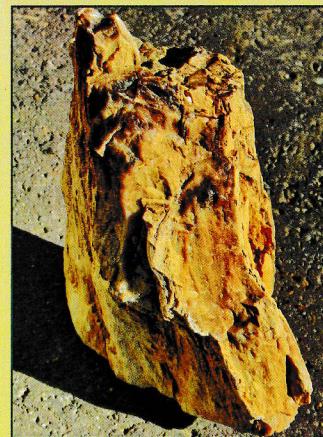
Ipolytarnóc

Bujáv – Sabal major

Kostná dolina | Csontos-árok | Bone-valley

Skamenené drevo | Megkövesedett fatörzsz | Petrified wood

Ipolytarnóc

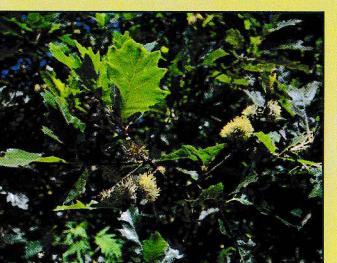
Lipovany | Romhánypuszta

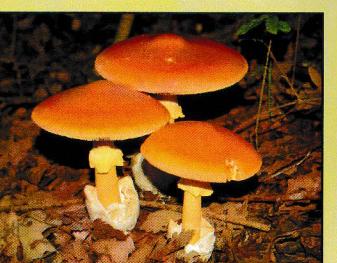
Nález sabalu | Sabal megtalálás | Sabal discovery

Hrib dubový | Nyari vargány |
Summer cep (Boletus aestivus)

Dub cerový | Csertölgy | Turkey oak (Quercus cerris)

Muchotrávka cisárska | Császárgomba |
Caesar's mushroom (Amanita caesarea)

Biotopy, rastlinstvo a živočíšstvo

V NNG medzi najčastejšie sa vyskytujúce lesné biotopy patria bučiny, hraťové dúbravy a dúbravy s až 8 druhmi dubov, pričom prevládajú ceriny s dubom cerovým, po ktorých bola pomenovaná Cerová vrchovina – Cserhát. V blízkosti tokov prevládajú jelšové podhorské lesy a lužné lesy. Z otvorených nelesných spoločenstiev dominujú suchomilné trávnato-bylinné porasty, prípadne mezofilné pasienky a lúky. Mokradovo-biotopy charakterizujú okolie vodných nádrží a vodných tokov.

Mnohé vzácné a ohrozené druhy rastlín boli vyhlásené za chránené a zapsané aj do Červeného zoznamu. Ide napríklad o kukučku vencovú (*Lychnis coronaria*), poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*), poniklec lúčny černastý (*Pulsatilla pratensis* subsp. *nigricans*), kruštík drobnolistý (*Epipactis microphylla*), vstavač purpurový (*Orchis purpurea*), vstavač opicí (*Orchis simia*) a iné druhy vstavačov a kavyľov.

Biotópok, növény- és állatvilág

A NNG területén található erdőtársulások között a leggyakoribbak a bükkösök, a gyertyános tölgyesek, amintegy 8 tölgyfafajt képviselő tölgyesek, miközben túlsúlyban vannak a cseres erdők, melyről a Cserhát is a nevét kapta. A vízfolyások mellett részeket az ártéri erdők és égeresek jellemzik. Jelentősen megnövekedett az akáciasok területe. A nyílt élőhelyek közül meghatározók a szárazságkedvelő gyepek és fűves területek, ill. a mezofil jellegű rétek. A mocsári társulások a vízfolyások és víztározók környezetét jellemzik.

Számos értékes és veszélyeztetett növényfaj került védett növények és vörös listás fajok listájára. Ilyen pl. a bársnyos kakukkszegfű (*Lychnis coronaria*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), fekete kökörcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *nigricans*), bíboros kosbor (*Orchis purpurea*), kislevelű nőszőfű (*Epipactis microphylla*), majomkosbor (*Orchis simia*) és további kosbor és árvályhaj fajok.

Biotopes, plant- and wildlife

The most common among the forest formations on the territory of the NNG are beech forests, oak-hornbeam forests, oak woods of circa 8 oak species, while sessile oak woods are dominating, after which the Cerová Mountain – Cserhát were named. The areas near watercourses are characterized by floodplain forests and alder trees. The area of acacia trees remarkably increased. From the open habitats xerophytes lawns and grassland or mesophilic meadows are determining. Swamp formations characterize the surround of watercourses and reservoirs.

Many valuable and endangered plant species were listed on the protected plants list and red list species register. For example the rose-campion (*Lychnis coronaria*), pasque flower (*Pulsatilla grandis*), black pasque flower (*Pulsatilla pratensis* subsp. *nigricans*), lady orchid (*Orchis purpurea*), Small-leaved helleborine (*Epipactis microphylla*), monkey orchid (*Orchis simia*) and further orchid and maidenhair species.

Fuzáč veľký | Nagy hőscincér |
Great capricorn beetle (Cerambyx cerdo)

Roháč obyčajný | Nagy szarvasbogár |
Lucanus cervus (Lucanus cervus)

Fuzáč alpský | Havasi cincér |
Rosalia longicorn (Rosalia alpina)

From invertebrate species of animals occurrence of more Mediterranean and Pannonia species was noted on the territory of NNG. This is the only area in Slovakia where the Zora paralela spider species and Holoscotolemon jacutii harvest-spider have been found. The Comaroma simoni spider discovered here was supposed to be extinct. The Osiris Blue (Cupido osiris) has also been identified only at two other locations. From the biggest butterflies the Emperor moth (*Saturnia pyri*) is worth mentioning, from beetles the Stag beetle (*Lucanus cervus*), the great capricorn beetle (*Cerambyx cerdo*) and the Rosalia longicorn (*Rosalia alpina*).

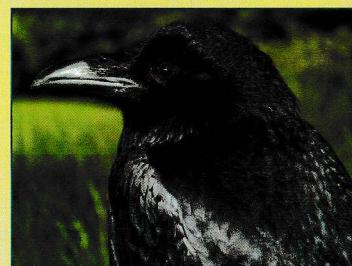
Birds create the vertebrates most populated category. We can name from the rarer ones mainly the Great eagle owl (*bubo bubo*) living in quarries, in sand-pits nesting European bee-eater (*merops apiaster*), the short-toed snake eagle (*circaetus gallicus*), the black stork (*ciconia nigra*). The territory of NNG touches also more bird sanctuaries belonging to the NATURA 2000 European Network. Majority of Middle-European reptiles and amphibians occurs here. Mammals are represented mostly by bat species, squirrels, badgers, hedgehogs, foxes, martens, wild boars, deer and moufflons, but otters and wild cat also appear.

Dudok obyčajný | Búbos banka |
Hoopoe (Upupa epops)

Výr skalný | Nagy fülesbagoly |
Eurasian eagle-owl (Bubo bubo)

Krkavec čierny | Holló | Common raven (Corvus corax)

Kosatec trpasličí | Apríó nôszirom |
Iris pumila (Iris pumila)

Poniklec veľkokvetý | Leánykökörcsin |
Greater Pasque Flower (*Pulsatilla grandis*)

Kukučka vencová | Bársnyos kakukkszegfű |
Silene coronaria (*Lychnis coronaria*)

Jeden deň

Egy nap

One day

Záběry z Medvešského fotomaratonu
A Medvesi Fotós Maraton felvételei
Snapshots about Photo Marathon of Medves

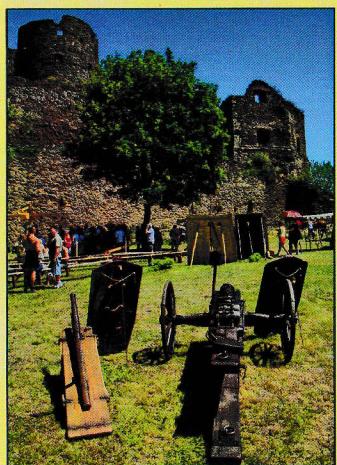

Hrady

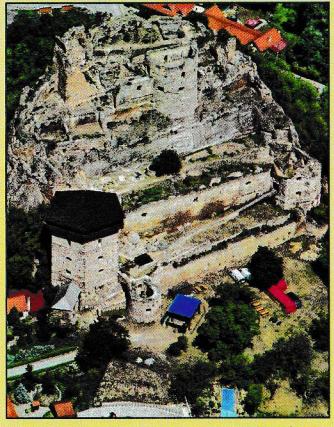
V NNG sa nachádzajú ruiny viacerých hradov, ktoré dotvárajú krajinný ráz, dokladujú história, predstavujú kultúrne dedičstvo a umožňujú úžasné výhľady na krajinu.

Filakovský hrad, postavený na bralnatých zvyškoch krátera maarového typu, spomínajú už v 13. storočí. Počas mongolských nájazdov a tureckej okupácie patril k najdôležitejším opevneniam regiónu. Stal sa jediným sídlom tureckého sandžaku na Slovensku. Jeho bohatú história ukončila v roku 1682 turecká a Thökölyho vojská, ktoré hrad dobyli a vyhodili do povetria. Ruiny hradu boli sčasti zreštaurované v druhej polovici 20. storočia. V najzachovalejšej Bebekovej veži zriadili expozíciu a výstavné priestory Hradného múzea.

Na slovensko-maďarskej štátnej hranici stojí na sopečnom brale zrúcanina hradu Šomoška. Hrad vybudovaný s využitím bazaltových stĺpov na prelome 13.–14. storočia a prestavaný v 16. storočí. Po porážke Rákóczioho povstania, ktorého vojská Šomošku v roku 1703 dobyli, cisárské vojsko ju zbúralo. V druhej polovici minulého storočia začali hrad reštaurovať a dnes upúta najmä jednou obnovenou baštou.

Filakovské historické hradné hry | Füleki Történelmi Várjátékok | Historical Castle Games in Filakovo

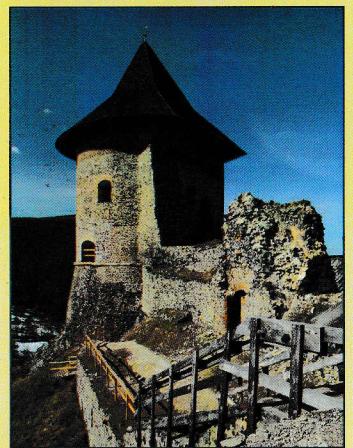
Filakovo | Fülek

Castles

Numerous castle remains can be found on the territory of the NNG, which complete the landscapes profile, recall the history, show us the cultural heritage and give us a chance of beautiful landscape sight.

The castle of Filakovo built on a maar type volcanic cone was mentioned already in the 13th century. During the Mongolian invasion and Turkish occupation it was the region's most important border castle. It is the only its sandjak centre in Slovakia. Its rich history ends in 1682, when Thököly and the Turkish armies occupied and exploded it. Its ruins were renovated partly in the second half of the 20th century. The most well preserved part of it is the Bebek-tower, in which the Castle museum's exhibit rooms were created.

Šomoška | Somoskő

Várak

A NNG területén számos várrom található, melyek kiegészítik a vidék arculatát, felidézik a történelmet, bemutatják a kulturális örökséget és lehetőséget adnak a szépséges táj megtekintésére.

A maar típusú vulkáni kúpon felépült füleki várat már a 13. században említik. A mongol betörések és török megszállás ideje alatt a régió legfontosabb végvára. Az egyetlen szandzsák központja a mai Szlovákia területén. Gazdag története 1682-ben ért véget, amikor Thököly és a török seregek elfoglalták és felrobbantották. Romjait részben a 20. század második felében hozták rendbe. Legépebb állapotban maradt része a Bebek-torony, melyben a Vármúzeum kiállító termeit alakították ki.

A szlovák-magyar államhatáron egy vulkáni csúcson áll a somoskói várrom. Az itteni bazaltoszlopok felhasználásával épült fel a 13.-14. század fordulóján. A 16. században átépítették. A Rákóczi-féle szabadságharc leverése után – melynek seregei 1703-ban elfoglalták –, a császári seregek lerombolták. Restaurálását a múlt század közepén kezdték el, jelenleg főleg az újjáépített bástyájával túnik ki.

At the Slovak-Hungarian border, on the top of a volcanic peak stand the Šomoška castle ruins. It was built by using the local basalt columns at the turn of the 13th-14th century. It was rebuilt in the 16th century. After defeat of the Rákóczi fight for freedom – the army of which captured it in 1703 – the imperial armies demolished the castle. Its restoration began in the middle of the last century; presently it stands out mainly with the rebuilt tower.

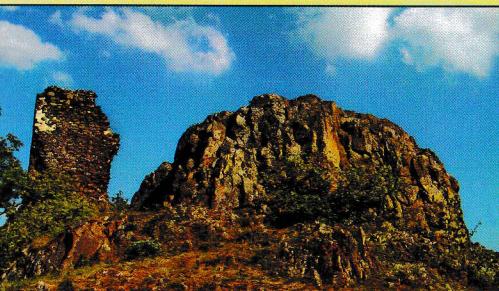
Salgó

Hrad Salgó sa vypína od polovice 13. storočia na strmom sopečnom vrchu (625 m n.m.) na sever od mesta Salgótarján, nad obcou Salgóbánya. Po ukončení tureckej okupácie v roku 1590 stratil vojenský význam. Práce na konzervovaní hradieb vrátane archeologického výskumu sa začali v 80-tych rokoch 20. storočia a trvajú dodnes.

Hrad Hollókő postavili na vrchole strmého brala nad rovnomenou obcou Hollókő. Najstaršiu časť hradu, Starú vežu, vybudovali koncom 13. storočia. Po viačerých prestavbách nakoniec hrad podľa nariadenia Leopolda I. v roku 1701 zbúrali. Archeologický výskum a rekonštrukcia hradu prebiehal od roku 1966. V jeho obnovených častiach zriadili rôzne expozície.

Hrad Szanda sa nachádza na východnom vrchle (528 m n.m.) rovnomenného andezitovom trojvrší v strede pohoria Cserhát nad obcou Szandaváralja. Pochádza zo začiatku 14. storočia a bol zničený počas tureckej okupácie.

Z ostatných hradov, napríklad Hajnáčka, Soví hrad, Čurgov, sa zachovali len nepatrné zvyšky. Kamene hradu Szécsény použili v roku 1670 na výstavbu Forgáchovského kaštieľa.

Hollókő

A salgói vár romjai Salgótarjántól északra, Salgóbánya feletti meredek sziklacsúcson (625 m) emelkednek. A 13. század közepén épült. A török hódoltság befejezése után (1590) fokozatosan elveszítette a katonai jelentőségét. Felújítása, beleérvette a régészeti feltárásokat, az 1980-as évek óta folyamatos.

Hollókő felett, egy kiugró sziklahasadék tetején épült fel Hollókő vára. A legrégebbi része, az Öregtorony a 13. század végén épült fel. Több átépítés után 1701-ben I. Lipót parancsára lerombolták. Régészeti feltárása és újjáépítése 1966-ban kezdődött el. Felújított részeiben több kiállítás látható.

A szandai várrom Szandaváralja felett, a Cserhát-hegység közepén emelkedő szandai hármas csúcs keleti csúcsán (528 m) található. A 14. század elején épült fel és a török megszállás ideje alatt pusztult el.

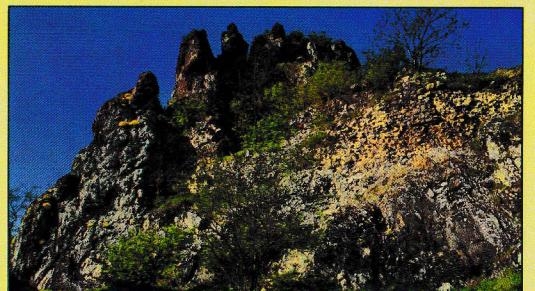
A többi váróból, mint Ajnácskő, Bagolyvár, Csúrgó csak jelentéktelen maradványok maradtak fenn. A Szécsényi vár köveit 1670-ben a Forgách-kastély építésére használták fel.

The Salgó castle ruins stand northwards from Salgótarján on the steep peak of a cliff (625 m) above Salgóbánya. It was built in the middle of the 13th century. It slowly lost its military importance after the Turkish occupation (1590). Its restoration, including archaeological excavations, is continuous since 1980.

Above Hollókő, on the top of a beeting was the Hollókő castle built. Its oldest part the "Öregtorony" (Old tower) was build at the end of the 13th century. After more renovations it was demolished by order of I. Lipót in 1701. Its archaeological excavations and reconstruction started in 1996. More exhibitions are visible in its renovated parts.

The Szanda castle ruins are on the eastern peak (528 m) of Szanda triple peaks in the middle of the Cserhát mountain. It was built at the beginning of the 14th century and decayed during the Turkish occupation.

From further castles like Hajnáčka, Soví hrad (Owl Castle) and Čurgov only negligible remains survived. The stones of the Szécsényi castle were used in 1670 for building of the Forgách mansion.

Hajnáčka | Ajnácskő

Kultúrne dedičstvo

Nehnuteľné kultúrne dedičstvo v NNG reprezentuje množstvo objektov, napríklad kaštiele, kúrie, pôvodné meštiacke i vidiecke domy, cintoríny, pamätníky, historické parky, viaceré sakrálne stavby – kostoly, kláštory a kaplnky.

Ecsegský prameň Nanebovzatia Panny Márie
Az ecsegi Nagybogdóga szennyő-forrás
Assumption of Mary-spring in Ecseg

Kulturális örökség

A NNG kulturális és épített örökségét pl. a kastelyok, kúriák, eredeti nemesi és vidéki házak, temetők, emlékművek, történelmi parkok, szakrális építmenyek – templomok, kápolnák képezik. Az almágyi román kori r.k. Szent Abdon és Szennen templom a 13. századból származik. A 18. századi felújításának idejéből maradt fenn a festett, növényi ornamentikával díszített kazettás famennyezete (1703). Hasonló jellegű templom állt Péterfalán, amely még a II. világháború előtt semmisült meg. Az Árpád-korból származik a felújított herencsényi templom.

Rimskokatolícky románsky kostol svätého Abdona a Senena v Gemerskom Jablonci pochádza z polovice 13. storočia. Z obdobia jeho úpravy v 18. storočí sa zachoval drevnený kazetový strop s maľovanou rastlinnou ornamentikou (1703). Podobný kostolík v Petroviciach zníčili ešte pred druhou svetovou vojnou. Z obdobia Árpádovcov pochádza obnovený kostol v obci Herencsény. Gotické kostoly v obciach Egyházasgerge, Kishartyán a Nagylóc postavili v 14. a 15. storočí. Asi stredovekú jednoloďovú kamennú kaplnku Margitá, na južnom hrebeni Karanča na vrchu Kápolna (685 m.n.m.), prestavali a rozšírili v roku 1927. Po likvidácii v roku 1950 ju miestni veriaci obnovili v rokoch 1990-1991. Národné pútnické miesto Maďarska, pomenované podľa posvätnnej studne Mátraverebély-Szentkút, pravidelne navštievujú aj veriaci zo Slovenska. Pútnický kostol z rokov 1758-1763 v roku 1970 pápež Pavol VI. vyznamenal titulom „basilica minor“. Kostol v Mátraverebély postavili v roku 1210 a už od roku 1258 mal prívilegium odpustkov.

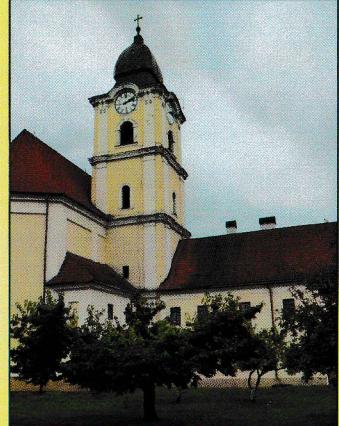

Berchtoldov kastiel vo Fiľakove | A füleki Berchtold-kastély | Berchtold mansion in Fiľakovo

Cultural heritage

The NNG's cultural and built heritage is represented by e.g. mansions, manor-houses, original noble and country houses, graveyards, monuments, historical parks, sacred buildings – churches and chapels make up.

Fiľakovo | Fülek

The Saint Abdon and Sene romanesque churches in Gemerský Jablonec are from the 13th century. Its painted and floral ornament decorated boarded wooden ceiling (1703) remained from the renovation in the 18th century. A similar church stands in Petrovce, which was destroyed yet before the World War II. The renovated church in Herencsény is from the Árpád age. The Gothic churches in Egyházasgergely, Kishartyán and Nagylóc were built in the 14th and 15th century. The probably middle-age single-aisle Margit chapel on the south side on the Karancs ridge, on the Kápolna hill (685 m), was made of stone, was rebuilt and extended in 1927 and liquidated in 1950. The pilgrim place was reconstructed by the believers in 1990-1991. Hungary's national place of pilgrimage Mátraverebély-Szentkút is regularly visited by south-Slovakian believers as well. The pilgrimage church built between 1758-1763 was rewarded the „Basilica Minor“ title by pope Paul VI. in 1970. The church of Mátraverebély was built in 1210 and in 1258 already had the privilege of pilgrim place.

Herencsénsky románsky kostol | Herencsényi római kori templom | Herencsény Romanesque Church

Kráľ Matej Korvín v roku 1470 povolil na území Fiľakova usadenie rehole františkánov, ktorí tu pri r.k. kostole Nanebovzatia Panny Márie postavili dodnes existujúci Františkánsky kláštor. Kostol s kláštorom v dnešnej podobe (1722) obnovil obranca hradu kapitán Štefan Koháry II. z vdaky Panne Márii za vyslobodenie z Thökölyho zajatia. Súčasne postavil aj Koháryho kaštieľ, ktorý dnes využíva fiľakovský skautský zbor II. Štefana Koháryho. Podobnú hodnotu a význam má Františkánsky kostol a kláštor v Szécsényi. Susedný Sečanský kaštieľ Forgáčovcov z rokov 1753-1763, postavený na základoch stredovekého hradu, predstavuje vzácnu pamiatku vidieckeho barokového stavebníctva. Klasicistický Cebrián-kastély gróf Cebrián-Figuerollas Antal és fia Ferenc építette 1847-ben. A füleki barokk Berchtold-kastély a 18. század végén épült, a tiroli származású család székhelyeként. Később a Stephan és Herold családok tulajdonába került. 1971-től a Füleki Gimnázium otthona. A mellette lévő 8,2 ha területű parkban 16 fafaj található, közöttük több idegen eredetű.

A ferencesek füleki letelepedését Mátyás király engedélyezte 1470-ben, akik itt, a Szűz Mária mennybemetele felszentelt r.k. templom mellett felépítették a mai napig álló ferences kolostort. A templomot és kolostort mai formájában (1722) II. Koháry István, várkapitány újította fel hálából Szűz Márianak azért, hogy kiszabadult a török fogsgából. Párhuzamosan ezzel készült el a Koháry-kastély is, mely jelenleg a Füleki II. Koháry István Cserkészcsapat otthona. Hasonló értékű és jelentőségű a Szécsényben álló Ferences Templom és Kolostor. A szomszédos, 1753-63 között, a középkori vár alapjaira épült Forgách-kastély a vidéki barokk építészett értékes emléke. A klasszicista füleki Cebrián-kastélyt gróf Cebrián-Figuerollas Antal és fia Ferenc építette 1847-ben. A füleki barokk Berchtold-kastély a 18. század végén épült, a tiroli származású család székhelyeként. Később a Stephan és Herold családok tulajdonába került. 1971-től a Füleki Gimnázium otthona. A mellette lévő 8,2 ha területű parkban 16 fafaj található, közöttük több idegen eredetű.

Secsényi Forgáčovský kastiel | A szécsényi Forgáč-kastély | Forgáč mansion in Szécsény

Turisták sokaságát vonzzák a felújított kastelyok Ludányhalászban, Kisterenyében, Szírákon, Cserhátsurányban, Benczúrfalván és másutt. A vidéki élet és táj legteljesebb bemutatóhelye az 1987-től a világörökség részét képező Hollókő, ahol az építészeti emlékek mellett több múzeum és kiállítóhely is várja a látogatókat.

Svetové dedičstvo Hollókő | Világörökség Hollókő | World Heritage Hollókő

Románsky kostol v Gemerskom Jablonci
Almágyi román kori templom
Romanesque Church in Gemerský Jablonec

King Mathias granted the Franciscans settling in Fiľakovo in 1470, who built the till today standing monastery next to the R.C. church ordained to Saint Mary's assumption. The church and the monastery were renovated by the castle captain (1722) II Koháry István to its present form in gratitude to St. Mary for escaping from Turkish captivity. In parallel with this was the Koháry-mansion finished, which presently gives home to II Koháry István Scout troop in Fiľakovo. The Franciscan Church and Monastery in Szécsény is of similar values and significance. The neighbouring Forgács Castle, which was built on middle-age castle foundations, is the relic of rural baroque architecture. The classicist Cebrián castle was built by Earl Cebrián-Figuerollas Anton and his son Francis in 1847. The Baroque Berchtold mansion in Fiľakovo was built at the end of the 18th century as a seat of the Tyrolean family. Later it became the property of the Stephan and Herold families. As of 1971 it houses the Grammar school of Fiľakovo. There are 16 different species of trees in the 8.2 ha park next to it; more from them are of foreign origin. The renovated mansions in Ludányhalászi, Kisterenye, Szírák, Cserhátsurány, Benczúrfalva and elsewhere attract many tourists. The most complete presentation of country life and landscape is Hollókő that is from 1987 part of the World Heritage, where beside architecture relics more museums and exhibition premises wait for the visitors.

Fiľakovo – Mestské múzeum | Fülek – Városi Muzeum | Filákovo – Town Museum

Múzeumok és emlékházak

Museums and memorial houses

A NNG területén több állandó kiállítással rendelkező múzeum, emlékszoba működik. A legjelentősebb a fülei Vármúzeum, amely a felújított Bebek-toronyban nyílt meg 2008-ban. A „Fülei vár évszázadai” c. állandó kiállítás a vár és a város történetén vezeti végig a látogatót az első írásos említéstől a vár 1682-es pusztulásáig. A földszinten berendezett tárat a környék legjelentősebb paleontológiai és régészeti lelőhelyeit mutatja be. Két legfelső szintje időszakos kiállításoknak ad otthont. Az újralétrehozott Fülei Városi Honismereti Múzeum (a Vármúzeum részeként) a Vigadó felújított épületében látogatható. Eredetileg 1953-tól Járási Múzeumként, 1967-től Nóngrádi Honismereti Múzeumként működött. Állandó kiállítása a Fülei és a vár pusztulása utáni történetét és helyi ipartörténetét mutatja be.

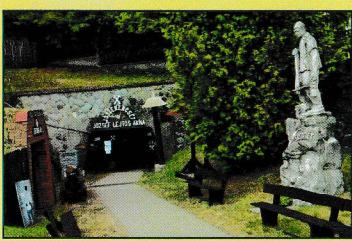
Salgótarján – Dornay Béla Múzeum

The exhibitions of the Dornay Béla Museum in Salgótarján show the history of the town and Nógrád county and works of the county's artists. The Salgótarján Mine Museum collects, preserves and presents the past and history of the Nógrád coal-basin and collects, preserves and presents facts of 19th-20th century coal-mining activity. It was established in the original, of the József gallery shaft in the centre of the town.

Mučinské múzeum | Mucsényi Múzeum | Village Museum in Mučín

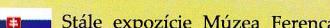
A salgótarjáni Dornay Béla Múzeum kiállításai a város és Nógrád megye történetét és a megye művészéinek alkotásait mutatják be. A Salgótarjáni Bányamúzeum a nóngrádi szénmedence múltját, történetét, a szénbányászat 19-20. századi működésének adatait gyűjt, őrzi és mutatja be. A város központjában található József lejtői akna eredeti, épésében lévő vágatrendszerében alakították ki.

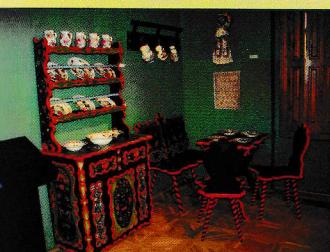
Banicek múzeum | Bánya Múzeum | Mine Museum

Palócke múzeum v Kalondu | Palóc Múzeum Kalondon | Palóc Museum in Kalonda

Stále expozicie Múzea Ference Kubinyiho v Szécsényi predstavujú archeologické, historické a etnografické hodnoty župy Nórág vrátane hradov na jej území. Múzeum čipiek Hunnia v obci Terény vystavuje maďarské čipky, Bábkársky múzeum v obci Rimóc bábiky v ľudových krojoch.

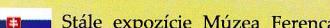

Fiľakovo – Mestské múzeum | Fülek – Városi Múzeum | Filákovo – Town Museum

Pamätný dom Sándora Petőfího pod hradom Šomoška v obci Somoskó zriadi na pamiatku tunajšej návštavy básnika v roku 1845. Dom ľudových tradícií zberateľa Vilmosa Ladóczkiho v Novej Baště prezentuje etnografické hodnoty Gemera a Novohradu. Obdobný charakter s miestnym zameraním má Pamätný dom v Mučíne, Palócke múzeum v Kalondu, Pamätný dom a Skansen v obci Kazár. V Pamätnom dome malíara Bacskaia Bélu v Prši prezentujú jeho život a umeleckú tvorbu. V Dome dôchodcov v Radzovciach zriadi Pamätnú izbu o sídlisku Ľudu popolnicových polí objaveného pri miestnej osade Monica. Prezentujú v nej a nálezy z archeologického výskumu.

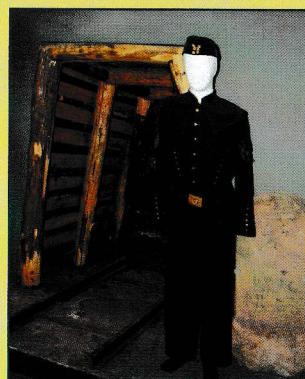
Salgótarján – Múzeum Béla Dornayho | Dom Béla Dornay | Museum of Béla Dornay

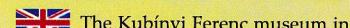
A szécsényi Kubinyi Ferenc Múzeum állandó kiállítása Nórág megye régészeti, történeti és néprajzi értékeit, beleértve a területén található várakat, a terényi Hunnia Csípkemúzeum a magyar csipkefajtákat, a Rimóc Babamúzeum népviseletbe öltözött babákat mutatja be.

Šomoška – Pamätný dom Sándora Petőfího | Somoskó – Petőfi Sándor Memorial House

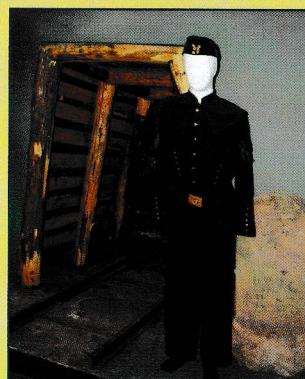
Hradné múzeum vo Fiľakove | Füleki Vármúzeum | Castle Museum in Filákovo

The Kubinyi Ferenc museum in Szécsény demonstrates archaeological, historical and ethnographic values of Nórág County, including castles situated on its territory, the Hunnia Lace Museum in Terény the Hungarian lace types, and the Doll Museum in Rimóc presents costumed dolls.

Hollókő Dom Ľudového bývania | Tájház | Village house museum

Under the Šomoška castle is the Petőfi Sándor memorial house, which honours the memory to the poet's visit here in 1845. The house of Vilmos Ladóczki collector in Nová Bašta exhibits the ethnographic values of Gemer and Novohrad territory. The exhibitions visible in Village House in Mučín, the Palóc museum in Kalonda, and the Country House and Village Museum in Kazár are of similar character. In the house of the painter Bacskaia Béla in Prša the commemorative exhibition presenting his life and art is visitable. In one hall of the Pensioners' home in Radzovce there are some excavations' finds from the colony of the Monica Urnfield culture people.

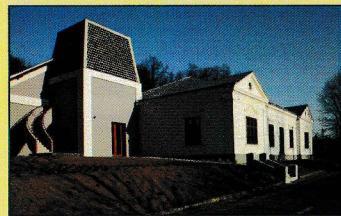

Vzdelávacie a informačné centrá

Oktatási és információs központok

A NNG látogatói a terület értékeiről, helyi aktivitásokról egyéb források mellett az információs központokban kaphatnak tájékoztatást.

Salgóványa – Dom geozárazkov | Geocsodák Ház | House of Geological Wonders

Educational and information centres

The visitors of the NNG about the territory values, local activities besides other sources at information centres can be informed.

Novohradské TI centrum vo Filákove | A füleki Nógrádi TI Központ | TI Centre of Novohrad in Filakovo

Novohradské turisticko-informačné centrum (NTIC) vo Filákove popri poskytovaní turistických a iných služieb spracúva aj informácie o regióne, pričom spolupracuje aj s obdobnými partnerskými centrami Slovenska a Maďarska. Takéto úlohy plnia aj kancelárie Tourinform v Salgótarjáne, Kazáre, Szécsényi, tiež Miestny destinačný manažment Salgótarján, nezisková organizácia.

Šomoška | Somoskó

The Tourist Information Centre of Novohrad (NTIC) in Filakovo besides tourist and other services deals with region related information. It collaborates with similar Slovak and Hungarian centres. Similar tasks are provided in the Salgótarján, Kazár and Szécsény Tourinform offices, as well as the Local Touristic Destination Management Public Association in Salgótarján.

Banice múzeum | Bányamúzeum | Mine Museum

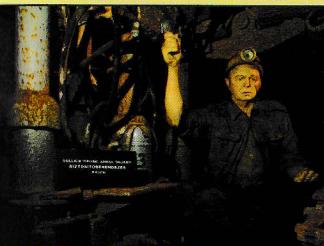
Vzdelávacie, výskumné a riadiace centrum NNG v Ereszvénky okrem turisticko-informačných služieb poskytuje priestory aj pre výskum, vedecké konferencie a environmentálnu výchovu. V Dome geozárazkov v obci Salgóványa prezentuje geologické a prírodné hodnoty NNG a zapožičiava rôzne turistické potreby. Jeho súčasťou je pamätná izba rodáka – herca Ference Zenthe.

The NNG Educational, Research and Management Centre in Ereszvénky besides touristic and information services can give space to scientific researches and conferences, school environmental activities. In the House of Geological Wonders in Salgóványa the visitor can see the area's geological and natural values, as well as can rent various tourist equipments. The memorial room of the village native, actor Ferenc Zenthe, is here.

Vzdelávacie aktivity v centrach | Oktatási aktivíták központokban | Education activities in Centres

Návštevnícke centrum ochrany prírody Baglyas-kő predstavuje historické a prírodné hodnoty okolitej krajiny. K nemu patrí park o výmere 3 ha. V budove centra sa nachádza aj miestna kancelária riaditeľstva Národného parku Bükk.

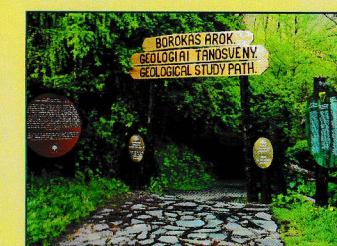
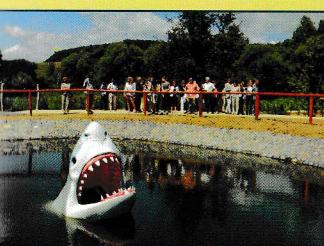

Deň biodiverzity pod Filákovským hradom
A biológia sokféleség napja a füleki vár töveben
Day for Biological Diversity below the Filakovo castle

Ipolytarnóc

Najznámejšou atrakciou Návštevníckeho centra Ipolytarnóc, držiteľa Európskeho diplому, sú zachované zvyšky skamenených kmeňov trefohorného stromu rodu Pinuxylon. Okrem toho návštevníci tu môžu zhliadnúť skamenené cypresy z Bükkábrány, navštíviť Miocénny les s jazerom, 4D kino, chodník v korunách stromov. K stopám trefohorných živočíchov a ku skameneným stromom viedie náučný chodník.

Ipolytarnóc

Miocénový les | Miocén erőd | Miocene forest

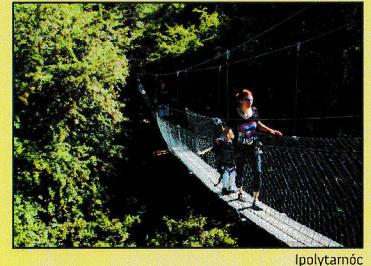
Náučné chodníky a lokality, turistické chodníky

Tanösvények, bemutató helyek, turistautak

Najdlhším náučným chodníkom v NNG (24,5 km) je Náučný chodník Novohrad–Nógrád Geoparkom s 50 informačnými tabuľami, ktorý v slovensko-maďarskom hrančnom pásme spája pešo alebo na bicykli obce Kalonda a Šiitorská Bukovinka. Súčasťou chodníka je aj 20 m vysoká vyhliadková veža Lipovianka pri obci Lipovany. Náučnú lokalitu Mučinská jaskyňa pred vchodom vybavili informačnými tabuľami. Sprístupnili ju náučným chodníkom zo stredu obce Mučín, ktorý viedie popri Mučinskem potoku. Náučná lokalita Lipovianske pieskovce je dostupná náučným chodníkom zo stredu obce Lipovany. Obe lokality možno navštíviť aj z uvedeného najdlhšieho chodníka, pod ktorým viedie aj Náučný chodník v Ipolytarnoci.

Dva najnavštievanejšie náučné chodníky vychádzajú z parkoviska vybudovaného za obcou Šiitorská Bukovinka. Jeden viedie na hrad Šomoška a druhý do kameňolomu Mačacia. Z vyhliadkovej veže na Náučnom chodníku Mačacia je krásny výhľad na hrad Šomoška a Salgó. Náučný chodník Šomoška viedie na hrad popri Krúdyho pramene, Jazierkach Bukovinského potoka, Šomošskom kamenomornom mori a Kamennom vodopáde. Náučný park hornín zriadili na území maďarskej obce Somoskő. Neďaleko pod Medvešom vybudovali Náučnú lokalitu Közép-Tavas bánya s viacerými informačnými tabuľami a cyklotrasou. Informačnými tabuľami sú vybavené aj ďalšie náučné lokality predstavujúce geologickej a prírodné hodnoty, napríklad Pohanský hrad, Boszorkány-kő, bralo Szilvás-kő, Bérske andezitové stípky tiesňava potoka Páris. Náučný chodník Fiľakovského hradného vrchu prezentuje návštevníkom geologickej, prírodné a historické hodnoty Fiľakova, jeho hradu a okolia. Náučný chodník Hajnáčsky hradný vrch vybavili lavičkami informačnými tabuľami a oddychovým miestom.

A NNG területén a leghosszabb (24,5 km), a szlovák-magyar határsávban kiépített, 50 információs táblával ellátott tanösvény Kalondát és Sátorsabányát köti össze (gyalog vagy kerékpáron). Részre a Nagyromhány mellett felépített, több mint 20 m magas Romhánkya kilátó is. A Mucsényi-barlang bejárata előtt kialakított bemutatóhelyen információs táblák vannak. A hely Mucsény központjából a Mucsényi-patak mentén vezető jelzett turistaúton érhető el. A Nagyromhányi homokkő bemutatóhelyhez a falu központjából vezet információs táblákkal ellátott ösvény. Mindkét helyszín elérhető a fenti tanösvényről is, mely alatt halad a már említett ipolytarnói tanösvény.

Ipolytarnoc

A két leglátogatottabb tanösvény a Sátorsabánya mellett kiépített parkolóból indul ki. Az egyik Somoskő várához, a másik a Macskalyuki-kóbányához vezet. Utóbbinak a része egy kilátó is, melyről a Somoskői és Salgói vár „együttese” tekinthető meg. A Somoskőre vezető tanösvény a Krúdy-forrás, a bukovinkai patak tavacsárai, a somoskői kötengér és bazalttömlés mellett halad. A somoskői várhegy magyarországi részén alakították ki a Magyar-bánya kőparkját. A közben, a Medves alatt infomációs táblákkal van ellátva a Bányatóthoz vezető tanösvény és kerékpárút. Információs táblákkal van ellátva több, geológiai és természeti értékeket bemutató hely is, mint pl. a Pogányvár, Boszorkány-kő, Szilvás-kő, Béri andezitoszlopok, a Páris-patak völgye stb. A Füleki várban kialakított tanösvény a várhegy geológiai, természeti és történelmi értékeivel, a várral és annak környékével ismerteti meg a látogatót. Az Ajnácskői-várhegyre vezető tanösvényt lóckákkal, pihenőhellyel, információs táblákkal látták el.

Educational paths, sites and tourist trails

The longest educational path of the NNG (24,5 km) built in the Slovak-Hungarian borderland, supplied with 50 information boards connects Kalonda and Šiitorská Bukovinka (on foot or on bicycle). The more than 20m high lookout Lipovianka next to Lipovany is also the part of it. There are information boards at the presentation site designed in front of the Mučín cave entrance. The site can be reached by following the marked tourist trail leading from the centre of Mučín along the Mučín brook. To the sandstone presentation site in Lipovany leads a trail with information boards from the village centre. Both locations can be reached also from the above trail, under which the already mentioned Ipolytarnóc educational path leads.

The two most visited educational paths start from the car park near Šiitorská Bukovinka. One leads to the Šomoška castle and the other to the Mačacia quarry. The later has a lookout as well from which the “couple” of Šomoška and Salgó castles can be seen. The educational path leading to Šomoška passes by the Krúdy spring, the lakes of the Bukovinka brook, the block sea and basalt-fall of Šomoška. On the Hungarian side of the Šomoška castle hill was the Hungarian Mine embankment built. In the vicinity under the Medveš the educational path and cycle route leading to the Mine lake is equipped with information boards. There are more demonstrating sites presenting geological and natural values like the Pohanský hrad, the Boszorkány-kő, the Szilvás-kő, the andesite piles of Bér, the valley of Páris-brook and many more. The educational path in the Fiľakovo castle familiarizes the visitor with the castle hill's geological, natural and historical values, with the castle and its surrounding. The educational path leading to the Hajnáčka castle hill is equipped with benches, resting areas and information boards.

Náučný chodník parku Návštěvního centra Baglyaskő zahrňra bralo Baglyas-kő a ruiny tunajšího hradu. Náučný chodník k hradu Hollókő vychádza z rovnomennej obce a prezentuje miestne prírodné, etnografické a historické hodnoty. Náučný chodník v obci, ktorý predstavuje vodné biotopy, dokončili koncom roka 2014.

Náučná lokalita Mocsolya vytvorená na začiatku obce Kalonda predstavuje vodné biotopy, niekdajší mlyn pri Ipli, prírodné a etnografické tradície obce.

Najznámejšie lokality v slovenskej časti NNG sú prístupné aj cez značené turistické chodníky: červená značka (Šiitorská Bukovinka – Pohanský hrad, Šiitorská Bukovinka – Karanc), zelená (Hodejov – Hajnáčka, Šiitorská Bukovinka – Šomoška), žltá (Fiľakovo – Hajnáčka, Hajnáčka – Mačacia, Šiitorská Bukovinka – Mižera). V maďarskej časti NNG môžeme spomenúť časť turistických chodníkov Országos Kéktránského hradného vrchu, Bányász-körútu, Kohász Kék, Karancs-Medves-Mátra vonal geoparki szakaszait, a Salgótarján-Szentkút útvonalat lehet megemlíteni.

A tanösvények és turista útvonalak többsége kerékpáron is járható. Jelzett kerékpárút csak a füleki városi parkban van, valamint részben a NNG területén halad a Losonc-Jelsőc-Ipolytarnóc kerékpárútvonal. A magyarországi részen több mint 80 km hosszú, zöld, sárga és piros jelzésű kerékpárútvonal található.

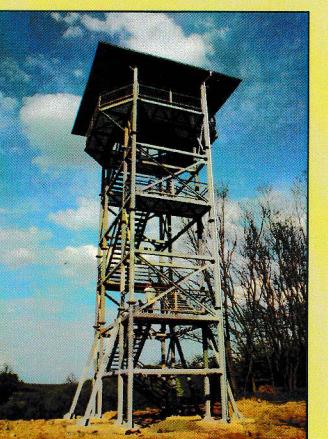
Náučný chodník Mačacia | Macskalyuki tanösvény | Mačacia educational path

A baglyaskői Természetvédelmi Látogatóközpont parkjában kialakított tanösvény Baglyaskőt és az ottani várromot mutatja be. A Hollókői várvezető tanösvény Hollókőről indul és a terület természeti, néprajzi és történeti értékeit ismerteti. A faluban 2014-ben készült el a vizes élőhelyeket bemutató tanösvény.

Vizes élőhelyeket, az egykori Ipoly menti malmot, a település természeti, néprajzi hagyományait mutatja be Kalondán, a falu határában kialakított „Mocsolya” bemutatóhely.

Szlovákia területén piros (Sátors-Pogányvár, Sátors-Karancs), zöld (Várgede-Ajnácskő, Sátors-Somoskő), sárga (Fülek-Ajnácskő, Ajnácskő-Macskalyuk, Sátors-Mižera) jelzésű turistaútvonalak is elérhetők a legismertebb helyszínek. A magyarországi területen az Országos Kéktránsz, a Bányász-körút, Kohász Kék, Karancs-Medves-Mátra vonal geoparki szakaszait, a Salgótarján-Szentkút útvonalat lehet megemlíteni.

Majority of educational paths and tourist trails fits for bicycle. Marked bicycle route is only in the Fiľakovo town park, as well as the Lučenec-Jelšava-Ipolytarnóc cycle route partly runs through the NNG territory. On the Hungarian part there is more than 80 km of red, green and yellow marked cycle route.

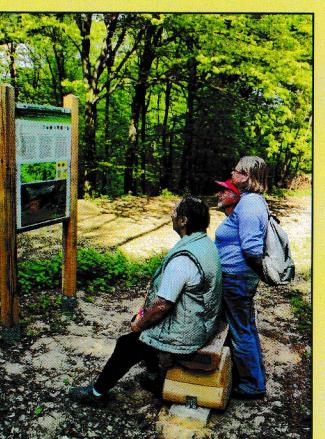
Rozhľadna pri Lipovanoch | A romhánypuszta kilátó | Lookout tower nearby Lipovany

The Baglyaskő Nature Protection Visitors Centre park educational path introduces Baglyaskő and its surroundings. The path leading to the Hollókő castle starts in Hollókő and describes the natural, ethnographic and historical values of the territory. The educational path presenting wetlands was finished in 2014 in the village.

The “Mocsolya” presentation site at the border of the village Kalonda demonstrates the wetlands, the former mill near the Ipoly river, the village’s natural and ethnographic traditions.

The most well known locations in Slovakia are accessible also via red (Šiotoroš-Pohanský hrad, Šiotoroš-Karanc), green (Hodejov-Hajnáčka, Šiotoroš-Šomoška) and yellow (Fiľakovo-Hajnáčka, Hajnáčka-Mačacia, Šiotoroš-Mižera) marked tourist routes. On the Hungarian side the National Blue Tour (“Országos Kéktránsz”), the Miner Tour (Bányász-körút), Metallworker blue (Kohász Kék), Karancs-Medves-Mátra line's geopark sections and the Salgótarján-Szentkút tracks can be mentioned.

Majority of educational paths and tourist trails fits for bicycle. Marked bicycle route is only in the Fiľakovo town park, as well as the Lučenec-Jelšava-Ipolytarnóc cycle route partly runs through the NNG territory. On the Hungarian part there is more than 80 km of red, green and yellow marked cycle route.

Najdlhší náučný chodník | A leghosszabb tanösvény | Longest educational path

Spolupráca a výchova

Együttműködés és nevelés

Manažment NNG od začiatku svojho založenia venuje osobitnú pozornosť spolupráci s inštitúciami, školami, občianskymi a inými združeniami z regiónu. S viacerími partnermi uzavrel zmluvu o spolupráci. Ide o Mikroregión Obručná (2008), Slovenskú agentúru životného prostredia Banská Bystrica (2008), Občianske združenie Oppidum Fileck (2008), Centrum volného času IUVENES, Fiľakovo (2008), Hradné Múzeum vo Fiľakove (2008), NTIC Fiľakovo (2008), Technickú univerzitu v Košiciach, Fakultu BERG – Ústav geoturizmu (2010), Občianske združenie Pro Gaudio, Fiľakovo (2010), Štátnej ochrany prírody SR, Banská Bystrica (2011), Novohrad–Nógrád ETT (2012), Oblastnú organizáciu cestovného ruchu Turistický Novohrad a Podpolanie (2013).

Spolupráca s materskými, základnými a strednými školami je zameraná na organizovanie podujatí (napr. Deň zeme), súfaží, výstav a túr so sprivedomcom, na zabezpečenie odborných prednášok a pod. Základné školy majú k dispozícii metodickú príručku základov vyučovania o živej a neživej prírode v NNG a tiež putovnú výstavu (14 tabúl) o najvýznamnejších lokalitách a hodnotách NNG. Snimi sa môžu oboznámiť aj účastníci týždňového Letného mládežníckeho tábora vo Fiľakove. V spolupráci s NTIC vo Fiľakove sa každoročne realizuje 4 až 6 turistických túr vedených sprivedomcom.

Hodnotenie opodstatnenosti členstva NNG v GGN
A NNG tagozának megalapozottsága a GGN-ben
Valuation of justification of the NNG membership in the GGN

A NNG megalakulásától kezdve kiebölt figyelmet szentel a területén működő intézményekkel, iskolákkal és civil szervezetekkel való együttműködésnek, amit közülük többel szerződésekben is rögzített: Abroncosi Mikrorégió (2008), Szlovák Környezetvédelmi Ügynökség, Besztercebánya (2008), Oppidum Fileck Polgári Társulás (2008), IUVENES Szabadidőközpont, Fülek (2008), Füleki Vármúzeum (2008), NTIC, Fülek (2008), Műszaki Egyetem, BERG kar, Geoturizmus Intézet, Kassa (2010), Pro Gaudio Polgári Társulás, Fülek (2010), Szlovák Állami Természettudományi, Besztercebánya (2011), Novohrad–Nógrád Európai Területi Társulás (2012), OOCR Turistický Novohrad a Podpolanie (2013).

Az óvodákkal és iskolákkal való együttműködés versenyek, kiállítások, vezetett túrák szervezésére, az intézmények programjain (pl. Föld napja) való részvételre, szakmai előadások megterjesztésére áll egy. A NNG területén található élő és élettelen természeti értékek oktatási alapjait bemutató módszertani kézikönyv. Ugyancsak az érdeklődők rendelkezésére áll egy 14 táblából álló kiállítás, amely a NNG természeti helyszíneit és értékeit mutatja be. Az érdeklődő gyerekek mindenkel a nyaranta megrendezett egyheteres Ifjúsági Táborban is ismerkedhetnek. A füleki NTIC-val együttműködve évente 4-6 vezetett gyalogtúrára kerül sor.

Spolupráca | Együttműködés | Co-operation

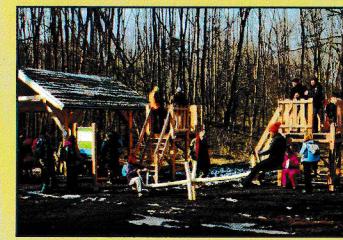
Co-operation and education

From its founding the NNG has always paid close attention to co-operation with institutions, schools and civil organizations working on its territory, which is with more of them also fixed by contract: Obručná Microregion (2008), Slovak Environment Protection Agency Banská Bystrica (2008), Oppidum Fileck Civil Association (2008), IUVENES Leisure Centre, Fiľakovo (2008), Castle Museum in Fiľakovo (2008), NTIC, Fiľakovo (2008), Technical University in Košice, BERG Faculty, Institute of geotourism Košice (2010), Pro Gaudio Public Association, Fiľakovo (2010), State Nature Protection SR, Banská Bystrica (2011), Novohrad–Nógrád European Regional Association (2012), OOCR Turistický Novohrad a Podpolanie (2013).

The co-operation with nursery schools and schools focuses on organization of competitions, exhibitions, guided tours, participation at programmes of institutions (e.g. the Earth's day), and giving of professional lectures. A methodological textbook presenting educational basis of the NNG territory animate and inorganic natural values is available for the primary schools. Similarly, an exhibition consisting of 14 boards presenting natural places and values is disposable for the interested public. Interested children can be acquainted with all these in the one-week Youth Camp organized each summer. There are yearly 4-6 guided hiking tours taking place co-operating with the NTIC in Fiľakovo.

Výchova | Nevelés | Education

Pri Vlčej studni | Farkas-kutnál | At Wolf Well

Na prelome mesiacov máj a jún NNG usporadúva Týždeň európskych geoparkov, ktorého súčasťou sú rôzne vedomostné, výtvarné a iné súťaže pre žiakov základných a stredných škôl, odborné prednášky, stretnutia s verejnosťou, túry so sprivedomcom a ďalšie aktivity. Stovky fotoamatérov i profesionálov prejavujú záujem každročne o dvojdňový súťažný Medvešský fotomaratón, počas ktorého nafotili tisíce záberov z NNG, následne prezentovaných na výstavách i prostredníctvom tlače a internetu. V NNG sa uskutočňujú aj mnohé folklórne slávnosti (Palócke dni, Palócka Veľká noc) a iné podujatia, napríklad hradné hry, jarmoky, výstavy.

Minden évben május végén és június elején kerül sor az Európai Geoparkok Hetére, melynek keretében az óvodások, alap- és középiskolások rezšére kiírt ügyességi, műveltségi és képzőművészeti vetélkedők, szakmai előadások, nyitott napok, községtalálkozók, vezetett túrák stb. zajlanak. Érdeklődők és fotósok százait vonzza a kétnapos Medvesi Fotós Maraton, počas ktorého nafotili tisíce záberov z NNG, následne prezentovaných na výstavách i prostredníctvom tlače a internetu. V NNG sa uskutočňujú aj mnohé folklórne slávnosti (Palócke dni, Palócka Veľká noc) a iné podujatia, napríklad hradné hry, jarmoky, výstavy.

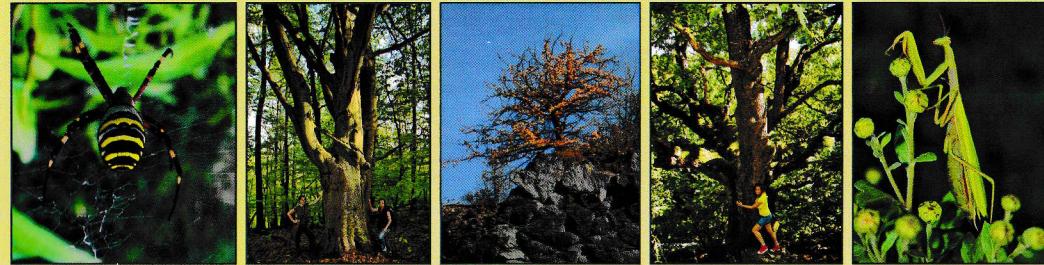

26 27

Obsah | Tartalom | Content

Geoparky, ich využitie a ochrana A geoparks, their protection and utilization	2
Geologické hodnoty Geological values	4
Paleontologické náleziská Paleontological sites	10
Biotopy, rastlinstvo a živočišstvo Biotopes, plant- and wildlife	12
Zábbery z Medveškého fotomaratónu Snapshots about Photo Marathon of Medveš	14
Hrady Castles...	16
Kultúrne dedičstvo Cultural heritage	18
Múzea a pamätné domy Museums and memorial houses	20
Vzdelávacie a informačné centrá Educational and information centres	22
Náučné chodníky a lokality, turistické chodníky Educational paths and sites, tourist trails	24
Spolupráca a výchova Co-operation and education	26

Táto brožúra vznikla v rámci projektu „GeoPart - Systematické partnerstvo v záujme integrovaného rozvoja Novohrad-Nógrád geoparku“ č. HUSK/1101/1.5.1/0087. Jej aktualizácia a dotlač podporil Zelený vzdelávací fond.

A kiadvány a HUSK/1101/1.5.1/0087., „GeoPart – Szsíztermatikus Partnerség a Novohrad-Nógrád Geopark integrált fejlesztése érdekében“ c. projekt keretében készült. A szöveg aktualizálását és újirányomtatását a Zelený vzdelávací fond (Zöld Művelődési Alap) támogatta.

This publication was prepared within the scope of the project „GeoPart – Systematic Partnership in the Interest of Integrated Development of Novohrad-Nógrád Geopark“, No. HUSK/1101/1.5.1/0087. Its actualisation and reprint was supported from the Green Education Fund.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

ZELENÝ
VZDELÁVACÍ
FOND | GREEN
EDUCATION
FUND
greenslovakia

MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
25 ROKOV
SLOVENSKÁ
AGENCIJA
ŽIVOTNÉHO
PROSTREDIA

Vydavateľ | Kiadó | Publisher: Z.p.o. Geopark Novohrad-Nógrád,
Filákovo, Podhradská 14, Filákovo, e-mail: geopark.filakovo@gmail.com,
tel.: 0917 646 551

Zostavovatelia | Szerkesztők | Editors: Jozef Klinda, Jozef Puntigán

Text | Szöveg | Text: Jozef Klinda, Jozef Puntigán, Ludovít Gaál,
Ivana Cimermanová

Grafické spracovanie | Grafikai szerkesztés | Graphic design:
Gábor Illés, Jozef Klinda

Tlač | Nyomtatás | Printing: Presson s.r.o., Lučenec

Jazyková kontrola | Nyelvi ellenőrzés | Spelling:
Fehér László, Fehér Mária

Anglický preklad | Angol fordítás | English translation:
Mészáros Beáta, Puntigán Álmos

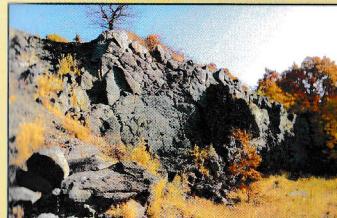
Fotografie | Fényképek | Photos: Alexander Ádám, Arany Róbert,
Bakos Béla, Berendi Tibor, Csaba Balázs, Feleki Gergely, Ludovík Gaál,
Hugo Hojtel, Cábor Illés, Juhász András, Jozef Klinda, Komka Péter,
Adriána Kušíková, Jozef Puntigán, Puskás János, archív NNG

ISBN 978-80-570-0046-4

9 7 8 8 0 5 7 0 0 4 6 4
2. vydanie | 2. kiadás | 2nd edition

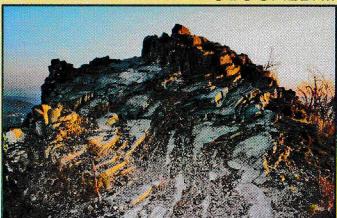
Filákovo – Fülek
2018

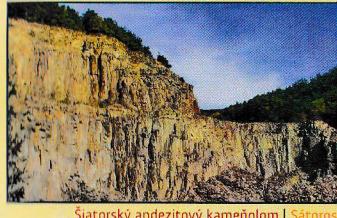
Dunívá hora | Dobogó-kő

Šafy

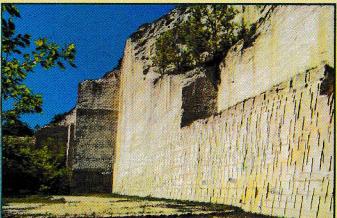
Kameň strig | Boszorkány-kő | Witches Rock

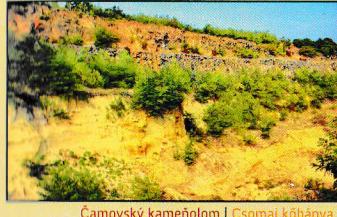
Šlatorský andezitový kameňolom | Sátoralneves
andezitbánya | Šlator Andesite Quarry

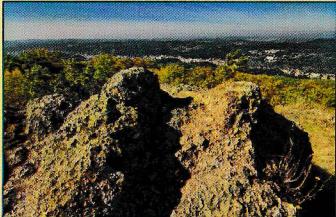
Szilváskő – Bazaltový organ |
Bazaltorgona | Basalt organ

Taršké dacitové tufy | Taršké dacitte | Dacite tuf of Tarška

Čamovský kameňolom | Čamovský kóbánya |
Quarry of Čamovce

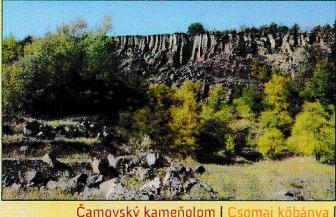
Pécský kameň | Pécs-kő | Pécs Rock

Eresztvény – Lomové jazero | Bányató | Quarry lake

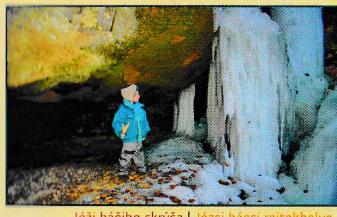
Šiatorošký andezitový kameňolom | Sátoralneves
andezitbánya | Andesite quarry in Šiatoroš

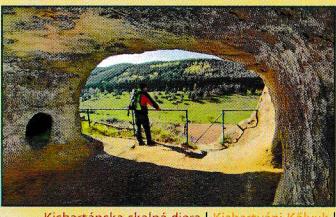
Čamovský kameňolom | Čamovský kóbánya |
Quarry of Čamovce

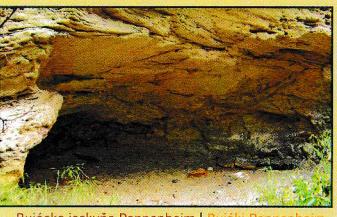
Pohanský hrad – Južné kamenné more | Pogányvár –
Délki kötenger | Pohanský hrad – South stonesea

Józsi báciho skryša | Józsi báci's rejtekelye |
The cover of Józsi bácsi

Kishartánska skalná diera | Kishartáni Költyük |
Stoneaterture of Kishartáni

Bujácka jaskyňa Pappenheim | Bujáki Pappenheim-
barlang | Pappenheim-cave of Buják

Karancsberény – Okaté skaly |
Szemes kövek | Eye-stones

Bérský andezit | Béri andezit | Andesite in Béria

Veňarecká múmiavá řukturá | Vanyarcí múmia
szerkezet | Mummy structure in Vanyarcí